

PROGRAM

SPOŁECZNO - GOSPODARCZY

Polskiego Stronnictwa Ludowego

VIII Kongres Polskiego Stronnictwa Ludowego
druga część obrad

Warszawa, 23 października 2004 r.

Rodacy, Koleżanki i Koledzy!

VIII Kongres Polskiego Stronnictwa Ludowego odbywa się w momencie przełomowym. Minęło bowiem 15 lat od zapoczątkowanej obradami Okrągłego Stołu transformacji systemowej w Polsce. W ubiegłorocznym referendum polskie społeczeństwo poparło akcesję do Unii Europejskiej. Staliśmy się jako kraj częścią jednolitego europejskiego obszaru gospodarczego. Na początku transformacji ujawniły się silne nadzieje milionów Polaków na poprawę sytuacji bytowej, swobody obywatelskie, sprawiedliwe państwo. Niestety, nadzieje te udało się spełnić jedynie częściowo, wielu ludzi nie doświadczyło ich spełnienia w ogóle. Zamiast dobrobytu mamy społeczne podziały na biednych i bogatych, właściciele szybko sprywatyzowanego majątku narodowego i ludzi wykluczonych. Państwo, zamiast być silne sprawiedliwym prawem, zostało zawłaszczzone przez grupy gospodarczych i politycznych interesów, szokujące cynizmem i podatnością na korupcję. Swobody obywatelskie stają się jedynie furtką dla społecznej frustracji i bezradności. Część rozczarowanego społeczeństwa chwytą się populistycznych obietnic i miraży, demagogicznych haseł. Inni szukają sprawiedliwości na drogach i w masowych protestach. Dalsze utrzymywanie tego stanu rzeczy grozi dekompozycją społeczeństwa i państwa.

Polskie Stronnictwo Ludowe nie będzie biernie przypatrywać się tym procesom.. Jeśli nasze działania były mało widoczne, będziemy pracowali intensywniej. Jeśli błędziliśmy, poddamy się uczciwej krytyce. Nie możemy jednak dopuścić, by ciężka praca polskich rolników, nauczycieli, lekarzy i ludzi wielu innych zawodów, była stale zaprzepaszczana, by zamiast przynosić satysfakcję i szacunek, rodziła gniew i łyzy. Polsce potrzebna jest pogłębiona dyskusja nad minionym okresem, krytyczna analiza popełnionych błędów, żeby odpowiedzieć na pytanie, dlaczego co piąty zdolny do pracy Polak jest bezrobotnym, dlaczego prawie połowa absolwentów szkół nie znajduje pracy. Polsce potrzebny jest wiarygodny program działań, który nie musi być z entuzjazmem przyjmowany przez tzw. rynki finansowe, ale będzie rozwiązywał problemy zwykłych ludzi codziennie martwiących się o dzień jutrzejszy. Program taki musi dawać nadzieję na zmiany, wciągać do aktywności, zachęcać do współpracy w rozwiązywaniu spraw dużych i małych.

Wysłuchując się w słowa Kościoła katolickiego, mamy świadomość, że społecznego ładu i pomyślności nie da się zbudować na skrótach. Usuwanie niedostatku wymaga zasobów, które mogą być uruchomione tylko w wyniku długookresowego, stabilnego wzrostu gospodarczego. Wymaga to poprawy efektywności alokacji zasobów i zwiększenia podaży kapitałów. Rozwój obejmuje jednak nie tylko zasoby i kapitał, ale również przekształcenie społeczeństwa. Samymi ustawami nie uda się zdynamizować ludzkiej przedsiębiorczości. **Potrzebna jest organiczna praca od podstaw, przywrócenie wiary w sens pracy, szacunek dla innych. Te wartości od zawsze zakorzenione były na polskiej wsi. Teraz muszą stać się udziałem wszystkich. Polskie Stronnictwo Ludowe w tym wielkim dziele budowy prawdziwie społecznej gospodarki rynkowej pragnie łączyć a nie dzielić, nie odpychać a zachęcać, przekonywać a nie odrzucać. Polsce potrzebna jest stabilność, mądra polityka gospodarcza i kompetentna, nieoderwana od społeczeństwa władza. Trzeba to zrobić jak najszybciej. Temu służy program PSL.**

OCENA OKRESU TRANSFORMACJI SYSTEMOWEJ

Polskie Stronnictwo Ludowe od początku okresu transformacji opowiedziało się za przekształceniem nieefektywnego systemu gospodarki centralnie planowanej w system społecznej gospodarki rynkowej, skutecznie zaspokajającym potrzeby narodu.

Opowiadaliśmy się za zmianami stopniowymi, pozwalającymi uzyskiwać nową, lepszą jakość, bez destrukcji podstaw bytu milionom ludzi pracy najemnej. Stanowczo sprzeciwialiśmy się „szokowej terapii” polskiej gospodarki, a zwłaszcza – szybkiemu otwarciu polskiego rynku na konkurencję silniejszych ekonomicznie i sprawniejszych przedsiębiorstw zagranicznych, co musiało skutkować licznymi bankructwami często dobrych polskich wytwórców. Przeciwstawialiśmy się liberalnej koncepcji „państwa minimum”, państwa ograniczonego do wypełniania roli „żandarma” i „stróża nocnego”. **Chciliśmy państwa aktywnego, wspomagającego siły i procesy unowocześniania gospodarki i przekształcania życia społecznego. Państwa realizującego idee społecznej gospodarki rynkowej, prowadzącego aktywną politykę przemysłową, regionalną, społeczną, mającego jasną strategię rozwoju, służącego wszystkim, a nie tylko wybranym grupom społecznym.**

Byliśmy przeciwnikami „szybkiej” i nieprzemyślanej prywatyzacji, zwłaszcza strategicznych dziedzin gospodarki. Krytycznie ocenialiśmy tworzenie Narodowych Funduszy Inwestycyjnych (NFI). Koncepcje i propozycje, były prezentowane w kolejnych programach Stronnictwa. Historia dowodzi, że w transformowaniu gospodarki popełniono wiele błędów, których – uwzględniając postulaty PSL – można było uniknąć.

I.

Nowy ustrój zastał polską gospodarkę w stanie głębokiej nierównowagi gospodarczej i rynkowej i wielkiego nawisu inflacyjnego, a państwo w stanie poważnej dezintegracji. Opatrzności i dojrzałości społecznej polskiego społeczeństwa zawdzięczamy, że dzisiaj możemy mówić o innej, demokratycznej Polsce. Wolność przestała się kojarzyć tylko z „uświadomieniem sobie konieczności”. Budowa społeczeństwa obywatelskiego i gospodarki rynkowej zaowocowała setkami tysięcy nowych inicjatyw gospodarczych, setkami tysięcy podejmujących corocznie naukę studentów, lepszą jakością naturalnego środowiska. Z izolowanego ogniwa bloku wschodniego stajemy się częścią demokratycznej europejskiej wspólnoty.

Transformacja ostatecznie zlikwidowała pozostałości starego systemu nakazowo - rozdzielczego i centralnego planowania, wraz z permanentnymi niedoborami. Wprowadzono rynek pieniężny i kapitałowy, a liberalizacja cen ostatecznie zlikwidowała reglamentacje i obowiązkowe pośrednictwo. Pełne otwarcie gospodarki na świat spowodowało kres kontroli i sterowania przez państwo handlem zagranicznym. Złoty stał się walutą wymiennalną. Pełne zliberalizowanie działalności gospodarczej i rozwój konkurencji, stworzyły warunki nieograniczonego dostępu firmom prywatnym do niemal wszystkich sektorów i obszarów działalności oraz handlu zagranicznego. Demokratyzacja życia pozwoliła Polsce zyskać wiarygodność na arenie międzynarodowej, co zaowocowało członkostwem w OECD, NATO, Unii Europejskiej. Duże znaczenie w tworzeniu społeczeństwa obywatelskiego miało zbudowanie od podstaw samorządu terytorialnego na wszystkich szczeblach oraz samorządu gospodarczego. Doceniamy zaangażowanie i wkład Kościoła katolickiego w duchowe wspieranie przemian oraz w łagodzenie skutków społecznych wielu reform, szczególnie otoczenie opieką środowisk pokrzywdzonych i zawiedzionych błędnymi rozwiązaniami.

II.

Podjęty na wielką skalę, pełen wyrzeczeń wysiłek polskiego społeczeństwa na rzecz przekształcenia polskiej gospodarki w kierunku gospodarki rynkowej przyniósł jednak w większości rozczarowanie i tylko częściowo pozytywny wynik, przy olbrzymich kosztach społecznych i gospodarczych. Główną tego przyczyną było już na wstępie odstępianie od założeń koncepcji społecznej gospodarki rynkowej

i działanie, poczynając od pierwszego rządu kierowanego przez Tadeusza Mazowieckiego, zgodnie z liberalną koncepcją funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa. Linia ta, poza krótkim okresem rządów koalicji PSL-SLD (lata 1994-1997), była konsekwentnie realizowana, mimo iż Konstytucja RP, która weszła w życie w październiku 1997 r. w art. 20 stanowi: „Społeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej”. Także obecnie pod rządami koalicji SLD UP najskuteczniejszą formą prezentacji społecznych oczekiwań są uliczne demonstracje, blokady dróg i obiektów użyteczności publicznej. Rząd zdominowany przez wpływowe grupy prywatnych interesów chyba już nawet zapomniał o swoim wcześniejszym, przedwyborczym programie. Elitarny liberalizm, doraźne pomnażanie kapitału nielicznych dominuje nad troską nad poszerzającą się sferą bezrobocia, ubóstwa i beznadziejności, zwłaszcza na polskiej wsi. **Państwo potrzebuje głębokiej przebudowy. Dla długoterminowego sukcesu potrzebne jest społeczne poparcie reform. Aby ono zaistniało, potrzebna jest szeroka partycypacja w korzyściach, obejmująca także polską wieś i polskich rolników.**

Liberalne koncepcje ekonomiczne funkcjonowania gospodarki legły u podstaw zastosowania tzw. „terapii szokowej” gospodarki, która przyniosła wiele negatywnych skutków, trwających do dzisiaj.

III.

Najważniejszym posunięciem w początkowym okresie transformacji o dalekosiężnych destrukcyjnych skutkach było otwarcie rynku krajowego na import wyrobów finalnych przy utrzymaniu ceł na surowce i półprodukty wykorzystywane do produkcji przez przedsiębiorstwa krajowe. Towarzystwo temu posunięciu fiskalne w postaci obłożenia przedsiębiorstw państwowych podatkiem pod nazwą „dywidenda obowiązkowa”, co doprowadziło do niewypłacalności i upadku wiele najnowszych przedsiębiorstw państwowych o wysokim wyposażeniu technicznym. W efekcie, największe straty poniosły przemysły wysokiej techniki, które nawet po 10 latach od rozpoczęcia procesu transformacji nie osiągnęły poziomu produkcji z 1989 roku. Stworzyło to dobre warunki dla tzw. „penetracji importowej”, co wyraża się wysokim udziałem importu w zaopatrzeniu rynku wewnętrznego. W wielu dziedzinach import wyparł w ogóle produkcję krajową. Dotyczy to nie tylko wyrobów wysokiej techniki, ale i podstawowych towarów rynkowych. Tym samym krajowe miejsca pracy zastąpione zostały miejscami stworzonymi poza granicami naszego kraju. Nastąpił, więc proces dezindustrializacji (odprzemysłowienia) kraju i to w sytuacji, gdy byliśmy jeszcze daleko na drodze do pełnego uprzemysłowienia. Nastąpiło też uwstecznienie struktury gospodarki – utrzymały się bowiem gałęzie starej techniki, a upadły – gałęzie względnie nowoczesne.

IV.

Niezbędne w warunkach gruntownych przemian gospodarczych u progu lat 90-tych, przemysłane strategie prywatyzacji i restrukturyzacji przedsiębiorstw państwowych, obejmujące między innymi wszechstronne programy tworzenia nowych miejsc pracy, wspomagane niskimi stopami procentowymi w miejsce często nieuniknionej utraty miejsc pracy, związanej z restrukturyzacją, zastąpione zostały w praktyce poczynaniami zgodnymi z liberalnymi hasłami wyższości spontanicznych procesów twórczej destrukcji, zaś za najlepszą politykę przemysłową uznano brak takiej polityki. W rezultacie uruchomiony został bardzo silny proces przesuwania ludzi z mało produktywnych stanowisk pracy w państwowych przedsiębiorstwach do grona bezrobotnych. Nie przyczyniło się to niestety do zwiększenia krajowego dochodu i nie zwiększyło dobrobytu pracowników. Poniesione zostały nieodwracalne straty społeczne. Przybyło ludzi oczekujących na środki publiczne pochodzące z podatków.

V.

Bezpośrednim efektem procesu odprzemysłowienia polskiej gospodarki był postępujący proces pogłębiania zróżnicowania przestrzennego rozwoju kraju. W pierwszej kolejności upadły bowiem przedsiębiorstwa ulokowane w nowo zurbanizowanych terenach, pozbawione pomocy i „stosunków”, którymi nie interesowali się prywatni inwestorzy. W rezultacie odtworzył się podział Polski na Polskę A, B i C. Przy czym Polskę A tworzą głównie duże aglomeracje miejskie z gminami je okalającymi. Polskę C tworzą głównie rolnicze regiony środkowej, północnej i wschodniej Polski. Zróżnicowała się zatem bardzo silnie mapa gospodarcza Polski. Utworzyły się wielkie obszary pustki gospodarczej i bardzo wysokiego bezrobocia oraz enklawy względnie wysokiego wzrostu o znacznie niższym bezrobociu. Zróżnicowały się też warunki życia ludności. Kraj poza dużymi miastami popadł w niedostatek, a często i w nędzę.

VI.

Błędna polityka w okresie transformacji doprowadziła do degradacji polskiego górnictwa i hutnictwa. Wydobycie węgla z 147 mln ton w 1990 r. tylko do 2002 r. spadło do 107 mln ton. W hutnictwie produkcja spadła z 22 mln ton wyrobów stalowych i hutniczych do aktualnie 8 mln ton rocznie. W konsekwencji zamożny przed laty region Śląska stał się obszarem wielkiego bezrobocia i ubóstwa.

VII.

Krytycznie oceniamy przebieg i wyniki prywatyzacji polskiej gospodarki. Prywatyzacja od początku przybrała charakter ideologiczny, odbywała się pod presją zarówno polityczną jak i medialną. Najważniejszym kryterium oceny prywatyzacji była szybkość działań a nie ich sens i efektywność dla całej gospodarki. Od 1998 roku – w związku ze spadkiem tempa wzrostu i dochodów budżetu - doszła jeszcze presja fiskalna związana z potrzebami rosnącego deficytu budżetowego. Sprzedano w pierwszej kolejności głównie inwestorom zagranicznym, przedsiębiorstwa wysoce rentowne o utrwalonej pozycji rynkowej, znane za granicą ze swojej marki, przynoszące duże dochody budżetowi. Zagraniczni właściciele często rezygnowali z kooperacji z polskimi wytwórcami surowców do produkcji, zastępując te surowce importem z macierzystych krajów. Była to jedna z przyczyn wysokiej dynamiki importu nie korygowanej odpowiednią polityką fiskalną czy kursową. Jedynie na początku rządów koalicji z udziałem PSL istniał przez 2 lata podatek ograniczający import - tzw. podatek importowy. Prywatyzacją, w postaci sprzedaży kontrolnych pakietów akcji zagranicznym inwestorom branżowym, objęto także strategiczne sektory gospodarki, w tym zwłaszcza sektor bankowy. Owocuje to nie tyle poprawą usług dla ludności i obniżeniem kosztów obsługi, co pogorszeniem dostępu do kredytów dla polskich przedsiębiorców zwłaszcza mających szanse skutecznej konkurencji z zagranicznymi firmami i ich produktami. **Szczególnie krytycznie oceniamy koncepcję i skutki prywatyzacji w ramach Narodowych Funduszy Inwestycyjnych.** Tą formą prywatyzacji objęto 512 przedsiębiorstw państwowych, często o dużej wadze ekonomicznej i wysokim zatrudnieniu. Zamiast zasilenia kapitałowego i restrukturyzacji wchodzących w skład NFI przedsiębiorstw, doszło do ich dekapitalizacji, sprzedaży i bankructw. Z powodu błędów systemowych, zastosowania rozwiązań korzystnych dla firm zarządzających, a nie dla interesu ogólnego, doszło do zdominowania interesu polskiego przez kapitał zagraniczny. Zmianom własnościowym nie towarzyszyła poprawa wskaźników efektywności ekonomicznej tak w skali mikro, jak i makro. Wartość funduszy zamiast rosnąć – spadała, gwałtownie spadało zatrudnienie, co było praktycznie jedynym skutkiem przeprowadzonych restrukturyzacji. Społeczeństwo zostało zaś obciążone kosztami bezrobocia.

VIII.

W rolnictwie początek transformacji, a zwłaszcza uwolnienie cen, zredukowanie do minimum interwencji państwa oraz narastanie konkurencji zewnętrznej, będącej skutkiem otwarcia gospodarki, spowodowały szok ekonomiczny, który objawił się gwałtownym spadkiem dochodów, zdolności akumulacyjnych i skłonności do inwestowania. Stopa akumulacji w 1992 roku była ujemna, a w latach 1993 – 1994 wynosiła tylko 5,2 i 1,8%. Odwracanie się tych negatywnych tendencji rozpoczęło się w 1994 roku i trwało do 1997 roku, a więc w okresie rządu koalicji z udziałem PSL. W wyniku wspierającej rolników polityki nastąpił okres wzrostu dochodów gospodarstw rolnych i ich skłonności do inwestowania. Niestety, już w 1998 roku wystąpił spadek koniunktury w rolnictwie: spadek cen produktów rolnych, trudności zbytu produkcji i spadek dochodów, który trwa. W zasięgu skrajnego ubóstwa znalazło się ponad 13% gospodarstw. Do pogorszenia sytuacji rolnictwa przyczyniło się też zniszczenie spółdzielczości zaopatrzenia i zbytu, która mogła odegrać rolę podmiotu organizującego produkcję (kontraktacja) i skup produktów rolnych, chroniąc interesy rozdrobnionych producentów. Tej roli nie mogła odegrać Agencja Rynku Rolnego, której działalność generalnie była dla rolnictwa korzystna. W wyniku likwidacji, na początku lat 90-tych państwowych gospodarstw rolnych i dewastacji ich majątku nieruchomego i ruchomego, pojawił się w rolnictwie sektor prywatny – kapitalistyczny oraz ćwierć miliona bezrobotnych byłych pracowników PGR. Duże obszary Polski północnej i zachodniej na długi czas utraciły szanse rozwoju.

IX.

Sytuacja finansów publicznych, w tym budżetu państwowego, kształtowała się pod wpływem procesów realnych i zmian systemowych. Spadek produkcji i rentowności przedsiębiorstw oraz PKB w latach 1990 – 1992 z jednej strony, a gwałtowny wzrost bezrobocia i świadczeń społecznych (przyspieszone emerytury) z drugiej, powodowały spadek dochodów budżetu i pojawienie się oraz wzrost wydatków o charakterze socjalnym. W konsekwencji tego, pojawiło się zjawisko deficytu oraz

narastanie długu publicznego. Proces ten został zahamowany, skutkiem przyspieszenia wzrostu PKB w latach 1994 – 1997. Zmiany systemowe oraz osłabienie dynamiki wzrostu gospodarczego, spowodowały nową falą bezrobocia i narastanie niezaspokojonych potrzeb biedniejszego społeczeństwa. Wywołały również ponownie procesy narastania deficytu budżetu państwa i wzrostu długu publicznego w relacji do PKB po 2000 roku. Działo się to w warunkach zmniejszania skali redystrybucji poprzez budżet państwa i często pogarszania jakości usług społecznych. Coraz mniejsza liczba zatrudnionych nie jest jednak w stanie finansować bardzo szybko rosnącej liczby bezrobotnych, emerytów i rencistów, na co ujemnie wpływa jeszcze postępujący proces starzenia się polskiego społeczeństwa. Niezbędne w tej sytuacji dotacje budżetowe nie znajdują niestety pokrycia w dochodach budżetu państwa. W roku 2004 dodatkowo doszły skutki znaczącego obniżenia podatków dla firm (osób prawnych i fizycznych) z 27% do 19% oraz pojawienia się kosztów członkostwa w Unii Europejskiej

X.

Trudna sytuacja budżetowa rodzi kolejne cięcia w nakładach na naukę i oświatę, badania i rozwój. Dla większości dzieci z rodzin chłopskich studia wyższe dostępne są jedynie za odpłatnością na uczelniach prywatnych. Nakłady na prace badawczo-rozwojowe w Polsce kształtują się na poziomie 1/3 wydatków Hiszpanii oraz są ponad 12 razy mniejsze niż w Niemczech. W dobie współczesnej gospodarki z najwyższym znaczeniem wiedzy, rozwoju technologii, innowacyjności i przedsiębiorczości, społeczne wykluczenie, obejmujące dzieci chłopskie, grozi całemu pokoleniu polskiej młodzieży.

XI.

Zgubna polityka pieniężna, prowadzona od 1998 roku przez Radę Polityki Pieniężnej, nastawiona wyłącznie na obniżanie inflacji drogą duszenia popytu wewnętrznego, przyczyniła się do szybkiego wzrostu kursu złotego i braku zainteresowania do inwestowania bezpośredniego w wytwórczość krajową. Utrzymywanie bardzo wysokich dodatnich stóp procentowych zachęcało i nadal zachęca posiadaczy kapitału do jego lokowania raczej w papiery wartościowe i inne instrumenty rynku finansowego, zamiast w powiększanie i unowocześnianie przedsiębiorstw. Większość podmiotów, zwłaszcza małych przedsiębiorstw, praktycznie nie ma dostępu do pieniądza pożyczkowego, tym samym pozbawione zostało możliwości zwiększania potencjału wytwórczego i tworzenia nowych miejsc pracy. W tych warunkach, głęboki spadek inwestycji w latach 2001 – 2003, rzutując negatywnie na zdolności konkurencyjne polskiej gospodarki, będzie negatywnie oddziaływał na postawy i działania przedsiębiorców także w najbliższej przyszłości.

XII.

Postępuje utrata narodowej suwerenności. Ostatnie lata charakteryzują się szybkim wzrostem zadłużenia zewnętrznego i wewnętrznego. Gwałtownie wzrosło zadłużenie zagraniczne (publiczne i prywatne) przekraczając 90 mld USD. Pogłębia to uzależnienie polskiej gospodarki od międzynarodowych rynków finansowych oraz ogranicza możliwości prowadzenia niezależnej polityki gospodarczej na rzecz polskiego społeczeństwa.

XIII.

Liberalna polityka ekonomiczna realizowana przez kolejne rządy (poza okresem 1994 – 1996) pociągnęła za sobą potężne koszty społeczne w postaci:

- pojawienia się i szybkiego wzrostu bezrobocia do rozmiarów stanowiących katastrofalne zagrożenie społeczne, ekonomiczne i polityczne. Wraz z bezrobociem ukrytym na wsi obejmuje ono blisko 5 mln ludzi, przy czym ok. 83% zarejestrowanych bezrobotnych nie otrzymuje zasiłku. **Przez ostatnie sześć lat, liczba bezrobotnych zwiększyła się o 1,7 mln osób. Rozszerza się ;**
- **zjawisko bezrobocia stałego. Obejmuje ono w coraz większym stopniu ludzi młodych, także mających wyższe wykształcenie;**
- szybkiego rozszerzenia się zjawiska niedostatku i nędzy z jednej strony, a skrajnego bogactwa z drugiej. **Beneficjantami ekonomicznymi transformacji stało się kilka procent Polaków. W niedostatku znalazło się ponad 55%, a w nędzy – ok. 11% narodu. Niedostatek i nędza dotyczą głównie rodziny wielodzietne, osoby pozostające bez pracy oraz rodziny rolników i byłych pracowników PGR**
- szczególnie dotkniętymi skutkami transformacji okazali się rolnicy i mieszkańcy wsi. **Drastyczne pogorszenie się sytuacji ekonomicznej powoduje ich degradację oświatową,**

kulturową i społeczną. Ubóstwo staje się dziedziczne, a możliwości wyjścia z niego iluzoryczne. Następuje zamykanie się struktur społecznych przekreślające praktycznie możliwości zmiany społecznego statusu młodzieży chłopskiej.

- następuje **bardzo szybki wzrost patologii społecznej i społecznych kosztów transformacji** w postaci wzrostu przestępczości, rozboju w miastach, społecznego i politycznego niepokoju, społecznej alienacji. Równolegle nasila się zjawisko samobójstw. Tempo jego narastania w Polsce w ostatnich kilku latach jest jednym z najwyższych w Europie, z najwyższymi wskaźnikami na polskiej wsi.

XIV.

VIII Kongres Polskiego Stronnictwa Ludowego stwierdza, że przedstawiciele Stronnictwa, na miarę niewielkiego udziału w sprawowaniu władzy wnosili i wzmacniali pozytywne aspekty transformacji, a zapobiegali bądź łagodzili jej negatywne skutki. W ciągu minionych kilkunastu lat, nie dane było Stronnictwu, w przeciwieństwie do SLD czy AWS uzyskać wynik wyborczy, który by pozwalał, poprzez większość w Sejmie i Senacie, wpływać decydująco na rozwój państwa, gospodarki i położenie społeczeństwa. Jedynie w latach 1993 – 1995, kiedy PSL było szerzej reprezentowane we władzach państwowych, przybyło ponad milion miejsc pracy, a polska gospodarka dynamicznie się rozwijała – średnio w tempie 6 proc. rocznie.

Opierając się na powyższej diagnozie Polskie Stronnictwo Ludowe proponuje szereg działań i rozwiązań będących naszymi zamierzeniami programowymi. Poniżej zostaną one zaprezentowane w następujących obszarach:

- **Wyrównywanie szans,**
- **Państwo i prawo,**
- **Spółeczności lokalne i regionalne,**
- **Państwo aktywne w gospodarce,**
- **Wieś i rolnictwo,**
- **Polityka zagraniczna i międzynarodowa pozycja Polski.**

WYRÓWNYWANIE SZANS

Polskie Stronnictwo Ludowe uważa, że społeczną równość i troskę o najuboższych należy traktować jako filar sprawiedliwego państwa. Dlatego tak istotną wagę przykładamy w naszych propozycjach programowych do przełamywania barier społecznych i wyrównywania szans rozwojowych. Mamy tylko jedną Polskę. Polskę ludzi biednych i bogatych, ludzi sukcesu i wykluczonych, bezrobotnych i biznesmenów. Problemów polskiej wsi nie rozwiążemy zapominając, że ona istnieje, z jej utajonym bezrobociem, przeludnieniem, ubóstwem, niespełnionymi nadziejami i obietnicami. Usuwanie niedostatku w mieście i na wsi wymaga nakładów finansowych, które mogą być uruchomione tylko drogą wzrostu gospodarczego i sprawiedliwego podziału. Aktywna polityka społeczna państwa rokuje nadzieje, że przemyślane programy pomocy publicznej i aktywizacji zawodowej będą skutecznie realizowane. W ślad za tym muszą iść także konkretne rozwiązania w poszczególnych obszarach, dlatego proponujemy:

I. Powszechnie dostępną edukację:

1. Edukacja i związana z nią wiedza są dzisiaj podstawowymi środkami rozwoju człowieka i społeczeństwa, warunkiem likwidacji zjawisk ubóstwa i społecznego wykluczenia. Wykształcone społeczeństwo jest bardziej otwarte na zmiany, postęp cywilizacyjny, lepiej rozumie granice tolerancji, wolności, demokracji, ale też odpowiedzialności. Ruch ludowy od zarania swych dziejów poprzez edukację upatrywał możliwości awansu społecznego i zawodowego i wyrównywania szans rozwojowych.
2. Ustabilizowanie systemu finansowania oświaty przy respektowaniu, zgodnie z Konstytucją, zasady bezpłatnego nauczania na wszystkich szczeblach kształcenia, zapewniającego prowadzenie przez państwo długofalowej polityki edukacyjnej przy udziale samorządu terytorialnego. Polska jest krajem głębokich nierówności szans oświatowych, których ofiarą są głównie dzieci wiejskie. Obserwowana w dalszym ciągu masowa likwidacja szkół na wsi, której powodem są przede wszystkim względy ekonomiczne i niewydolność finansowa wielu samorządów spowodowana systematycznym obniżaniem subwencji i dotacji z budżetu państwa jeszcze pogłębia istniejące nierówności. Drastyczna likwidacja przedszkoli na wsiach już od 4 –ego roku życia odbiera szanse równego startu życiowego najmłodszych pokoleń wiejskich dzieci. Procesy te muszą zostać powstrzymane i odwrócone.
3. Uznajemy, że szkoła wiejska jest nie tylko miejscem pobierania wiedzy, ale także ośrodkiem życia kulturalnego, społecznego, a także upowszechniania przedsiębiorczości. Opowiadamy się za wdrożeniem systemu powszechnego wychowania przedszkolnego. Będziemy wspierać społeczności wiejskie w dążeniach do pozostawienia jak największej liczby szkół na obszarach wiejskich. Bez szkół tereny te będą podlegały degradacji, której koszt społeczny będzie nieporównywalnie większy od względnych oszczędności na liczbie zatrudnionych nauczycieli. Wyrażamy przekonanie, iż do szkolnictwa i oświaty nie można stosować miar efektywności przeniesionych z działalności biznesowej.
4. Obok zapobiegania nierównościom poprzez powszechne wychowanie przedszkolne i podniesienie poziomu nauczania podstawowego i średniego, niezbędne są działania edukacyjne służące wyrównywaniu zaistniałych już nierówności. Służyć temu powinna powszechna sieć oświaty dorosłych. Opowiadamy się za wprowadzeniem i upowszechnieniem systemu kształcenia ustawicznego, będziemy wspierać uruchamianie centrów kształcenia na odległość. Ważną częścią tego systemu mogą i powinny stać się zasłużone dla kultury narodowej Uniwersytety Ludowe. Zwiększeniu możliwości edukacyjnych, korzystania z dorobku naukowego i kulturalnego innych państw służyć powinna różnorodność form kształcenia językowego, z wykorzystaniem do tego m. in. wolontariuszy. W obliczu integracji z Unią Europejską potrzebne są energiczne działania na rzecz wzajemnego uznawania dyplomów i okresów studiów przez uczelnie i szkoły różnych państw członkowskich.

5. Dostrzegamy pilną potrzebę wzmocnienia wychowawczych funkcji szkoły, kształtowania poczucia odpowiedzialności za własną osobę, rodzinę, lokalną społeczność, ojczyznę, solidarności i pomocy pokrzywdzonym. Służyć temu mogłoby wprowadzenie takiego modelu organizacyjnego edukacji, który z jednej strony skupiałby w szkole uczniów o różnej sprawności intelektualnej i fizycznej, a z drugiej stwarzał możliwości częściowo odrębnego przebiegu edukacji zarówno dla uczniów najbardziej uzdolnionych jak i opóźnionych, bądź to z powodu warunków środowiskowych, bądź to z przyczyn losowych.
6. Łagodzeniu często drastycznych różnic między szkołą wiejską i miejską służyłoby przywrócenie szkole jej socjalnych funkcji. Reforma skazała uczniów na wydłużone przebywanie poza domem. Postulujemy wprowadzenie w większym zakresie pomocy materialnej dla uczniów z ubogich rodzin m. in. poprzez powszechne systemy dożywiania, wprowadzenie bonów żywnościowych, przywrócenie dotacji do internatów, objęcie młodzieży wiejskiej stałą opieką zdrowotną poprzez pielęgniarki środowiskowe. Na poziomie szkół średnich i wyższych nieodzowne jest funkcjonowanie systemu wsparcia materialnego kształcącej się uboższej młodzieży w ramach Powszechnego Funduszu Stypendialnego.
7. Współcześnie system edukacji nie może koncentrować się wyłącznie na szkole. Przystawianie wiedzy następuje w ramach dostępu do środków masowego przekazu, kontakty środowiskowe, przynależność do różnych grup zainteresowań i społecznej aktywności. Formy te powinny być rozwijane i upowszechniane w ramach jednolitej strategii edukacyjnej, aby nie stały się platformą działania różnych sekt, subkultur i patologii. Stąd naturalna potrzeba społecznej przynależności powinna znajdować odpowiednie jej możliwości realizacji w postaci świetlic środowiskowych, klubów zainteresowań, klubów sportowych, drużyn pożarniczych, sieci bibliotek, działalności w różnych organizacjach pozarządowych. Nowe szerokie możliwości dostępu do informacji i wiedzy stwarza internet. Niezbędne jest poszerzenie zakresu programów „Internet w każdej szkole” i „Edukacja na rzecz integracji”, pozwalających polskiej młodzieży lepiej konkurować i współpracować z młodzieżą europejską w oparciu o powszechnie dostępny internet.
8. Rozwinięcie systemu powszechnej edukacji nie nastąpi bez powstrzymania „negatywnej selekcji” w zawodzie nauczycielskim. Drogą do tego celu jest podniesienie kwalifikacji i zarobków nauczycieli. Opowiadamy się za uproszczeniem procedur awansu zawodowego nauczycieli oraz zapewnieniem mechanizmów finansowych promujących nauczycieli zaangażowanych w pracę zawodową, działalność społeczną, działalność na rzecz ochrony środowiska oraz proces doskonalenia zawodowego. Niezbędne jest zarazem zapewnienie wsparcia finansowego i organizacyjnego ze strony władz lokalnych organizacjom pozarządowym podejmującym inicjatywy edukacyjne.

II. Rozwój kraju wymaga priorytetu dla nauki i postępu technicznego:

1. Konkurencyjna gospodarka XXI wieku jest gospodarką opartą na wiedzy, postępie technicznym i innowacjach produktowych. Nieprzypadkowo Unia Europejska, w obliczu amerykańskiej ekspansji technologicznej, podjęła bardzo ambitny program radykalnego zwiększenia nakładów na badania i rozwój techniki z obecnych niecałych 2% do 3% PKB w roku 2010, w ramach tzw. Strategii Lizbońskiej, tak aby sprostać w tym względzie gospodarce USA i Japonii.
2. W Polsce nakłady na badania i rozwój kształtują się na poziomie ok. 0,6% PKB. Ogromna luka technologiczna wymaga zdecydowanego zwiększenia nakładów na naukę i badania naukowe. Innowacje produktowe, obniżanie kosztów produkcji, konieczność sprostania coraz ostrzejszym wymogom szeroko rozumianego bezpieczeństwa stają się podstawowymi wymogami globalnej konkurencji, prowadzenia działalności gospodarczej i zapewnienia miejsc pracy. Bez zapewnienia odpowiednio rozwiniętego zaplecza naukowo badawczego wspomagającego postęp techniczny i organizacyjny w przedsiębiorstwach, utrata ich konkurencyjności przekreśli nie tylko rozwój gospodarczy, ale także szanse rozwoju społecznego. W miejsce wyrównywania, nastąpi pogłębienie nierówności rozwojowych.
3. Stymulowanie postępu technicznego i innowacji produktowych wymaga sprzyjającej infrastruktury instytucjonalnej. Szczególnie pilne na dzień dzisiejszy jest stworzenie podstaw prawnych zachęcających do tworzenia funduszy podwyższonego ryzyka inwestujących w nowe technologie. Wskazane jest wprowadzenie premii podatkowych dla funduszy wdrażających innowacje uznane

za szczególnie ważne ze społecznego punktu widzenia, np. przyczyniające się do tworzenia nowych miejsc pracy;

4. Kluczem do rozwiązywania problemu bezrobocia jest rozwój małych i średnich firm. Jest to możliwe tylko w warunkach utrzymania i umacniania odpowiednio wysokiej ich konkurencyjności. W tym celu potrzebne są szeroko zakrojone działania na rzecz budowy odpowiedniego, przyjaznego środowiska dla powstawania i rozwoju innowacyjnych firm i stymulowania technicznego postępu. Sprzyjać temu może wypracowanie efektywnego modelu współdziałania uczelni, instytutów badawczych, laboratoriów z przedsiębiorstwami.
5. Niezbędne jest przyjęcie sprzyjającej postępowi polityki społeczno-gospodarczej: polityki taniej informacji, polityki wspierania potencjału badawczo-rozwojowego, i silnych ośrodków akademickich, adresowanej do firm zagranicznych zachęty prowadzenia w Polsce działalności badawczo-rozwojowej, wspomagania przedsiębiorczości intelektualnej.
6. Należy podjąć pilne działania na rzecz zatrzymania destrukcji polskiego przemysłu obronnego i jego zaplecza badawczego poprzez zaprzestanie wielkich przypadkowych zakupów przestarzałego uzbrojenia zagranicznego.

III. System opieki zdrowotnej zapewniający pełną opiekę medyczną

1. O jakości życia ludzi decyduje nie tylko wysokość osiąganych dochodów czy ilość posiadanych dóbr. Doświadczenie ostatniego okresu w Polsce dobitnie pokazało, jakim umęczeniem dla społeczeństwa jest źle zorganizowana i zarządzana służba zdrowia. Z tego lekcji musimy wyciągnąć wnioski.
2. Państwo nie może uchylać się od odpowiedzialności za takie uregulowania prawne i organizacyjne, które zagwarantują wszystkim obywatelom równe prawo do opieki zdrowotnej.
3. System ochrony zdrowia powinien mieć charakter powszechny i ubezpieczeniowy z elementami finansowania budżetowego. Jego funkcjonowanie powinno opierać się na dwóch systemach ubezpieczeniowych – powszechnym oraz dobrowolnym, polegającym na możliwości dodatkowego indywidualnego ubezpieczania się obywateli w funduszach ubezpieczeniowych.
4. System finansowania świadczeń zdrowotnych powinien być oparty na ponadregionalnych strukturach obejmujących po kilka województw ze zbliżoną przeciętną wysokością dochodów na mieszkańca. Ponadregionalne struktury powinny być celowymi związkami województw.
5. Nowy system powinien być zarządzany przez samorząd przy następującym podziale zadań:
 - a. świadczenia z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej – gminy
 - b. świadczenia ambulatoryjne w podstawowych zakresach specjalistycznych – powiaty
 - c. leczenie szpitalne – województwa
 - d. kliniki, akademie medyczne, instytuty naukowo – badawcze – ministerstwo zdrowia.
6. Wyjście z finansowej zapaści służby zdrowia wymaga dalszego podnoszenia składki na ubezpieczenia zdrowotne co najmniej do poziomu 10% podstawy opodatkowania. Dochodzenie do tej wielkości powinno następować w tempie ok. 0,5% rocznie. Potrącone kwoty winny być w całości odliczane od podatku. Przychody systemu ochrony zdrowia powinny być zwiększone o składkę za bezdomnych i nieubezpieczonych, regres w stosunku do towarzystw ubezpieczeniowych za leczenie ofiar wypadków oraz ratownictwo medyczne, jak też dodatkowe ubezpieczenia samorządowo – kapitałowe (TUW).
7. Konieczne jest pilne opracowanie koszyka gwarantowanych usług medycznych finansowanych dla każdego pacjenta w ramach ubezpieczenia zdrowotnego.
8. Poprawa jakości usług medycznych nie nastąpi bez wprowadzenia godziwych wynagrodzeń dla pracowników służby zdrowia, a w szczególności lekarzy i pielęgniarek.
9. Zważywszy na narastające zjawisko starzenia się społeczeństwa konieczne jest zwiększenie nakładów finansowych na prowadzenie domów opieki społecznej, domów spokojnej starości i opieki ambulatoryjnej

IV. Inwestowanie w młodzież:

1. Proces wyrównywania szans musi w pierwszej kolejności skupiać się na ludziach młodych, mających przed sobą perspektywę całego życia. Społeczeństwo musi tworzyć warunki rozwoju młodzieży umożliwiające jej społeczną integrację, sens aktywności, ponoszenia wysiłku na rzecz własnego rozwoju, udziału w życiu społecznym, politycznym i kulturalnym kraju.
2. Podstawą społecznej integracji jest przede wszystkim edukacja, dostęp do wiedzy i informacji. Wyrównywanie szans nie nastąpi, jeśli nie zostaną stworzone szerokie możliwości indywidualnego dostępu do wiedzy i możliwości kształcenia się. W tym celu niezbędne jest upowszechnienie systemu nauczania na odległość poprzez telewizję, internet, umożliwiającego indywidualną edukację, nauczanie języków obcych, podnoszenie wiedzy i kwalifikacji zawodowych.
3. Indywidualny rozwój młodzieży będzie niepełny bez krzewienia wartości społecznych, potrzeby przynależności, pielęgnowania idei patriotyzmu w systemie edukacji, poczucia narodowej tożsamości i dumy z historycznych osiągnięć polskiego państwa i historii polskiego ruchu ludowego.
4. Dzisiaj szczególnie ważne znaczenie w rozwoju i postawach młodzieży ma pierwsza praca, perspektywy jej osiągnięcia, podejście ze strony pracodawców. Potrzebne dalsze wzmocnienie systemu zachęt do zatrudniania młodych ludzi w kraju i przygotowanie jej do udziału w europejskim rynku pracy oraz roztoczenie przez państwo opieki nad organizacjami młodzieżowymi.
5. Do prawidłowego rozwoju młodzieży, krzewienia zachowań tolerancji, poszanowania odrębności kulturowych, szacunku dla innych narodowości potrzebny jest klimat społecznej solidarności. Sprzyjać temu powinny między innymi wymiany integracyjne młodzieży, zagraniczne praktyki szkolne i zawodowe, inicjatywy solidarnościowe wobec nieszczęść i przejawów zła w bliższym i dalszym otoczeniu.
6. Niezbędne jest wszechstronne i konsekwentne przeciwdziałanie utrwalającemu się zjawisku dziedziczenia niskiego statusu materialnego i społecznego przez dzieci i młodzież ze wsi i małych miast. Tworzenie warunków do „powrotu” do życia w społeczności młodzieży, która weszła w konflikt z prawem;
7. Potrzeba na nowo stworzyć młodzieży możliwości samorealizacji poprzez powszechny dostęp do sportu. Nastąpił niestety często trudno odwracalny upadek ludowych zespołów sportowych. Potrzeba objęcia kultury fizycznej i sportu szerszym mecenatem państwa.

V. Równość praw kobiet i mężczyzn:

1. Propagowanie szerszego udziału kobiet w życiu publicznym w tym aktywnego ich uczestnictwa w kandydowaniu do władz samorządowych oraz Sejmu i Senatu. Podniesieniu statusu zawodowego i społecznego kobiet służyłoby szersze ich powoływanie na wysokie stanowiska państwowe.
2. Opowiadamy się za eliminacją barier w równoprawnym dostępie do rynku pracy. Wymaga to prowadzenia różnorodnych szkoleń i realizowanie programów edukacyjnych pomocnych kobietom w znalezieniu zatrudnienia jak też przełamywania stereotypów związanych z mniejszymi predyspozycjami do pracy w określonych zawodach.
3. Ochrona Rodziny, jako podstawowej komórki społecznej wymaga otoczenia szczególną opieką macierzyństwa, kobiet samotnie wychowujących dzieci i utrzymujących rodziny, poprzez prawo do gwarantowanej opieki medycznej niezależnie od aktywności zawodowej, prawną ochronę warunków pracy.
4. Aktywne przeciwdziałanie zauważalnym praktykom oraz wzmocnienie ochrony prawnej na rzecz wyeliminowania dyskryminacji i przemocy wobec kobiet;
5. Podejmowanie i wspomaganie programów ochrony zdrowia kobiet.

PAŃSTWO I PRAWO

Państwo jest najważniejszą instytucją społeczną. W przekonaniu PSL musi być również partnerem i sprzymierzeńcem każdego obywatela. To właśnie na państwie spoczywają tak istotne przeciwieństwa powinności jak obrona praw obywatelskich, zasad sprawiedliwości społecznej i faktyczna, a nie jedynie deklaracyjna troska i dbałość o jak najszersze interesy ogółu. Tymczasem przeciętnemu Polakowi w realizacji najprostszych nawet spraw dokuczają biurokracja, korupcja i nieczytelność prawa. W dochodzeniu słusznych praw na drodze sądowej utrudniają ich nierychliwość i koszty. To wszystko podważa zaufanie do państwa. Aby temu zaradzić Polskie Stronnictwo Ludowe proponuje:

I. Wzmocnienie instytucjonalnej ochrony praw obywatelskich

1. Uporządkowanie tworzenia prawa i zapewnienie jego jasności i stabilności.

W tym celu niezbędne jest lepsze skoordynowanie prac legislacyjnych w rządzie. Dotychczasowe funkcje Centrum Legislacyjnego Rządu powinien przejąć Minister Sprawiedliwości. Poza tym niezbędne jest powołanie Krajowej Rady Legislacyjnej jako organu czuwającego nad merytorycznym poziomem stanowienia praw, aby nie postępował chaos prawny i dalsza jego degradacja. Chodzi również o to, by urzędy władzy publicznej nie interpretowały prawa w sposób niejednolity i dowolny, gdyż godzi to w prawa obywateli i autorytet państwa.

2. Pełna odpowiedzialność organów państwa za sprawy związane z zapewnieniem porządku publicznego i egzekwowania przestrzegania prawa.

Uważamy za niedopuszczalne praktyki swoistego wyręczania policji i innych organów państwa przez firmy ochroniarskie, organizacje detektywistyczne czy firmy zajmujące się windykacją długów. Ta działalność może być prowadzona według prawnie określonych zasad, ale nigdy nie powinna wchodzić w kompetencje aparatu państwowego.

3. Usprawnienie systemu rozpatrywania skarg.

W instytucjach państwowych musi być stworzony sprawny system rozpatrywania skarg obywateli, tak aby skargi były badane szybko i obiektywnie. Musi też być wprowadzony system badania skarg anonimowych, gdyż ludzie niekiedy mają realne obawy przed złożeniem skargi w sposób oficjalny. Oczywiście dotyczy to zarzutów umotywowanych, a nie tzw. donosów.

4. Wymaganie kulturalnego i życzliwego traktowania obywateli w urzędach państwowych.

W zachowaniu urzędników państwowych czy samorządowych nie może być miejsca na arogancję czy inne przejawy braku kultury w odniesieniu do ludzi załatwiających w urzędach swoje sprawy. Urzędnicy powinni kierować się zasadą życzliwości i starać się pomagać ludziom w pozytywnym załatwieniu ich zgodnych z prawem spraw. Szczególnie należy tego wymagać wobec osób słabszych i bezradnych.

5. Ostrożność w stosowaniu środków represyjnych wobec obywateli.

Organy państwa, w tym zwłaszcza policja, powinny z najwyższą ostrożnością i rozważnością sięgać po środki przymusu bezpośredniego, w tym zwłaszcza po broń palną. Uzasadnione użycie środków przymusu wobec groźnych przestępców nie może być stosowane w sposób zagrażający bezpieczeństwu osób nie naruszających prawa. Od policji należy oczekiwać profesjonalizmu w takim stopniu, by w walce z przestępczością minimalizowane były zagrożenia dla obywateli. Polska nie może stawiać się państwem policyjnym.

6. Zwiększenie bezpieczeństwa obywateli.

Należy kontynuować działania zmierzające do odbiurokratyzowania działań policyjnych i wzmocnienia działalności prewencyjnej. Policjant musi być jak najwięcej na ulicy, a nie za biurkiem. Należy rozważyć też wsparcie policji przez Straż Obywatelską, formację ochotniczą, nieuzbrojoną, działającą pod nadzorem policji a podległą samorządom lokalnym. W tę działalność można by zaangażować odpowiednio przygotowane osoby bezrobotne, w zamian za przedłużenie uprawnień do zasiłku.

7. Respektowanie praw obywateli do demonstracji i protestów.

Państwo musi przestrzegać praw obywateli do protestów w określonych sprawach. Nie może dochodzić do pochopnego używania siły wobec pokojowych demonstracji. Nie mogą się zwłaszcza powtórzyć przypadki używania broni palnej wobec pokojowych demonstracji tak jak to się zdarzyło np. wobec protestujących rolników i spowodowało ofiary.

II. Wymiar sprawiedliwości

Polskie Stronnictwo Ludowe z pełnym respektem odnosi się do niezależności sądów i uważa, że polityka nie powinna się wtrącać w sprawy sądownictwa. Tym nie mniej konieczne są działania wymiaru sprawiedliwości dla ludzi niezamożnych. Potrzebne są także zmiany zmierzające do usprawnienia pracy sądów. Postulować należy zwłaszcza:

1. Rozszerzenie zakresu zwalniania od kosztów sądowych osób niezamożnych, by bieda nie była przeszkodą w dochodzeniu swoich praw;
2. Całkowite zwolnienie od kosztów sądowych osób dochodzących swoich krzywd wyrządzonych na skutek przestępstwa;
3. Wprowadzenie rozpoznawania spraw przez sądy na dwie zmiany oraz we wszystkie dni tygodnia;
4. Dostosowanie nakładów budżetowych na sądownictwo adekwatnie do jego potrzeb.
5. Wzmocnienie nadzoru administracyjnego nad sądami, aby skutecznie eliminować zdarzające się przypadki nierzetelnej pracy sądów.

III. Ukrócenie korupcji

Polskie Stronnictwo Ludowe podjęło już wiele inicjatyw, zmierzających do zwalczania korupcji. Do najważniejszych należą:

1. Wprowadzenie przepisu w kodeksie karnym, że osoba wręczająca łapówkę pozostaje bezkarna, jeśli sama dobrowolnie ten fakt ujawni,
2. Wprowadzenie jawności umów o zamówienia publiczne oraz inicjatywa jawności umów prywatyzacyjnych po ich zawarciu,
3. Zainicjowanie zmian w regulaminie Sejmu, zmierzające do uregulowania lobbingu, tak by praktyki lobbystyczne były jawne, a nie skryte,
4. Inicjatywa opiniowania projektów ustaw pod kątem zagrożenia korupcją,
5. Inicjatywa powołania instytucji Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa, która ma przeciwdziałać korupcji w gospodarowaniu majątkiem państwowym.

Dla zrealizowania w/w postulatów w zakresie zwalczania korupcji niezbędne są następujące działania:

1. Zapobieganie dowolności w postępowaniu władz publicznych, w szczególności przez jasne i precyzyjne określenie ich kompetencji prawnych,
2. Niedopuszczenie do sytuacji konfliktu interesów, czyli do pełnienia funkcji publicznych przez osoby powiązane z działalnością biznesową,
3. Wzmocnienie kontroli wewnętrznej w administracji. Urzędnikom władz publicznych należy ufać, ale równocześnie systematycznie kontrolować ich działania, aby nie dochodziło do nadużyć,
4. Stosowanie w życiu publicznym zasady jawności. Żadne działanie władz publicznych, z zachowaniem niezbędnych wyjątków nie powinno być skrywane przed opinią publiczną. Jawność powinna dotyczyć także stanu majątkowego osób pełniących funkcje publiczne.
5. Stanowcze zakazanie prywatnego sponsorowania władz publicznych, w tym zwłaszcza władz o charakterze policyjnym. Przyjmowanie darowizn przez policję czy inne podobne instytucje powodują uzależnienie się tych instytucji od darczyńców, co może prowadzić do korupcji,

6. W Sejmie powinna powstać specjalna Komisja antykorupcyjna (może tę rolę pełnić komisja ds. kontroli państwowej) analizująca projekty ustaw pod kątem ich ewentualnej korupcyjności. Komisja ta powinna korzystać z wniosków NIK oraz współdziałać z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się przeciwdziałaniem korupcji,
7. Organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości, które otrzymały już do dyspozycji wszystkie możliwe instrumenty prawne w zakresie walki z korupcją powinny z nich szerzej korzystać i skuteczniej ścigać przestępstwa korupcyjne.

SPÓŁECZNOŚCI LOKALNE I REGIONALNE RZECZYWISTYM PODMIOTEM ROZWOJU

Spółeczności lokalne i regionalne, zamieszkujące nasze małe ojczyzny, należy faktycznie a nie jedynie formalno - prawnie upodmiotowić. Oznacza to, że będziemy dążyć do wzrostu współodpowiedzialności mieszkańców gmin, powiatów i województw za kształtowanie swojego środowiska życia. Będzie to jednak możliwe, gdy rozwój gospodarczy Polski przyniesie odczuwalne efekty dla społeczności lokalnych i regionalnych. Wykorzystanie szansy lepszej przyszłości, leżącej w rękach mieszkańców gmin, miast, powiatów i województw jest możliwe, ale przy czynnej i zabezpieczającej finansowo roli państwa. Tylko wtedy - świadome swoich praw i obowiązków, będą znacząco wpływać na poprawę jakości życia, będą umiały niwelować dysproporcje ekonomiczne między regionami i współdziałać z państwem na rzecz umacniania pozycji Polski w zjednoczonej Europie. Oczekiwania te należy wiązać także z mądra polityką regionalną państwa, której celem będzie niwelowanie różnic w poziomie rozwoju poszczególnych obszarów Polski a nie faworyzowanie tych, którzy są wygranymi procesów transformacji. Polskie Stronnictwo Ludowe głęboko osadzone i znające realia polskich regionów dołoży wszelkich starań, aby aktywizować, umacniać i inspirować potencjał społeczności lokalnych i regionalnych. Dlatego proponujemy:

I. Sprawne samorzady gwarancją rozwoju:

1. PSL ocenia, że samorzady gminne, już okrzepłe, w przeważającej liczbie sprawdziły się jako gospodarze swoich społeczności. Uważamy, że należy je wyposażać we wszystkie kompetencje świadczenia usług na rzecz społeczności lokalnych, które służą obywatelom na „co dzień” a te, z których obywatele korzystają rzadko, powinny być w kompetencjach powiatów i województw. Jednocześnie samorzady te winny dysponować odpowiednimi do zadań środkami budżetowymi;
2. Zmianę sposobu finansowania jednostek samorządu terytorialnego zawartą w nowej ustawie, która polega na zastąpieniu środków finansowych o charakterze uznaniowym (dotacji) udziałami w podatkach PIT i CIT, PSL uznaje generalnie za zasadę słuszną. Widzimy jednak jako konieczne opracowanie innego systemu zasilania samorządów gminnych i powiatowych o słabej obecnej i perspektywicznej tzw. bazie gospodarczej i dochodowej mieszkańców. Dla tych samorządów zaproponujemy zbudowanie innego systemu zasilania w środki budżetowe. Nie może być on oparty na udziałach w PIT i CIT. Obecny system subwencji wyrównawczych i rekompensujących jest stanowczo za słaby i powoduje degradację ekonomiczną słabszych gmin i powiatów;
3. PSL będzie dążyć do „likwidacji urzędów wojewódzkich w dotychczasowym kształcie”, co będzie wyrażać się w znaczącym ograniczeniu kompetencji administracji rządowej na poziomie województwa. Uzyskamy w ten sposób instytucje rządowe w regionach o właściwych dopiero funkcjach. Oznaczać to będzie zasadniczą zmianę zadań wojewodów. Staną się oni najwyższymi przedstawicielami rządu w województwie, a ich urzędy ograniczą się do nadzoru prawnego nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego nadzoru nad inspekcjami, służbami i strażami a także kontroli rozdysponowania dotacji przez jednostki samorządu terytorialnego.
4. PSL uważa, że majątek Skarbu Państwa będący w dyspozycji wojewody (w tym przedsiębiorstwa państwowe) należy skomunalizować na rzecz samorządów województw, powiatów i gmin;
5. W sprawie przyszłości powiatów i ich liczby należy w decyzjach kierować się wyłącznie kryteriami ekonomicznymi. PSL opowiada się za tym, aby ewentualne procesy łączeniowe słabych jednostek były inspirowane wyraźnym wzrostem udziałów w podatkach dochodowych PIT i CIT przez dłuższy okres czasu dla łączących się powiatów (np. 10% wzrost udziału w obydwu podatkach przez 10 lat od momentu połączenia);

6. PSL oczekuje zapewnienia osłony administracyjnej, prawnej i finansowej realizowanych przez samorządy procesów restrukturyzacji szkolnictwa, ochrony zdrowia, przedsiębiorstw, kolei regionalnych czy działaniom na rynku pracy.

Samorządy dokonały znaczącej poprawy w szkolnictwie podstawowym i średnim, w tym szczególnie w bazie materialnej szkolnictwa. Oczekujemy wsparcia tych procesów przez rząd. Wsparcie to dla samorządów jest konieczne w sytuacji niżu demograficznego uczniów. Zmniejszająca się przejściowo liczba uczniów w szkołach nie powinna być powodem do proporcjonalnego zmniejszania wielkości subwencji oświatowej.

Oczekujemy wsparcia rządu dla prowadzonego przez samorządy procesu restrukturyzacji ochrony zdrowia. Zmiana statusu prawnego szpitali musi być wsparta finansowaniem osłonowym regulującym zobowiązania Skarbu Państwa. Dotyczy to choćby „słynnej ustawy 203” i tym podobnych rozwiązań przerzuconych na barki samorządów.

Podobnej osłony wymagają działania samorządów w obszarze pomocy społecznej czy rynku pracy.

Samorządy województw stają przed gigantycznym zadaniem restrukturyzacji przewozów regionalnych w konfrontacji z przedsiębiorstwami kolejowymi. W przekonaniu PSL bez odpowiedniego wsparcia logistycznego i finansowego ze strony rządu operacja ta skazana jest na niepowodzenie;

7. PSL dążyć będzie do większego niż do tej pory udziału samorządów województw w przygotowaniach i prowadzeniu polityki regionalnej. W roku 2000 przygotowały one strategie rozwoju i programy wojewódzkie, które tylko w małym stopniu zostały wykorzystane w przygotowaniu zintegrowanego operacyjnego programu rozwoju regionalnego (ZOPRR), będącego częścią Narodowego Planu Rozwoju. Ponieważ plan dotyczył tylko lat 2004 – 2006, koniecznym jest aby w przygotowaniu odpowiednich dokumentów na lata 2007 – 2013 udział samorządów województw był znacząco większy, aby ogromny dorobek zgromadzony w strategiach rozwoju województw został w pełni wykorzystany, również do opracowywania projektów do współfinansowania środkami z UE.
8. PSL niezmiennie opowiada się za aktywną polityką regionalną państwa, której celem jest zmniejszanie dysproporcji ekonomicznych i społecznych między najbogatszymi i najbiedniejszymi regionami Polski. Zapóźnienie rozwojowe dotyczy głównie obszarów wiejskich, szczególnie popegeerowskich i położonych peryferyjnie w stosunku do ośrodków miejskich. To ich w głównej mierze powinna dotyczyć polityka regionalna państwa, ażeby poprzez interwencję środków budżetu państwa i UE wyzwolić ducha przedsiębiorczości i rozwój tych obszarów. W głównej mierze należy tam wspierać rozwój infrastruktury społecznej i gospodarczej, a przede wszystkim infrastruktury służącej przedsiębiorczości, zwiększenie dostępności dzieci i młodzieży do kształcenia na wszystkich poziomach, poprawę edukacji dorosłych, doksztalcenie i przekwalifikowywanie oraz dostarczanie wiedzy i informacji. Polityka regionalna dotycząca tych terenów powinna wspierać także rozwój sieci małych miast, które dla terenów wiejskich stanowią ośrodki obsługi pierwszego rzędu.
9. W celu zabezpieczenia środków finansowych na prowadzenie polityki regionalnej, a szczególnie na współfinansowanie projektów Funduszy Strukturalnych PSL będzie dążyć w tym celu do wprowadzenia udziałów w VAT dla samorządów województw. Należy rozpocząć od 1% udziału w rocznych planowanych wpływach VAT i doprowadzić w przeciągu 5 lat do 5% udziału samorządów województw w planowanych wpływach z tego podatku;
10. W latach 2004 – 2006 przewiduje się do dyspozycji Polski blisko 8,3 mld euro Funduszy Strukturalnych na finansowanie ustalonych programów operacyjnych, Doświadczenia wielu krajów dowodzą, że mieli oni ogromne trudności z pełnym wykorzystaniem przypadających dla nich środków UE, szczególnie w pierwszej fazie członkostwa. Duża część przewidywanych środków kierowana jest na tereny zacofane, obszary wiejskie i peryferyjne i daje szansę na stworzenie impulsów rozwojowych dla tych obszarów. Jest to zbieżne z oczekiwaniami PSL. Dlatego PSL zrobi wszystko ażeby wesprzeć opracowanie poprawnych projektów do współfinansowania środkami UE. Musimy zadbać o to włączając się we wszystkie działania, tak by nie stracić przyznanych Polsce funduszy lub zagrożenie to zminimalizować. W przyszłości zadbamy

natomiast o to, aby ze stosownym wyprzedzeniem w jednostkach tych powstawały projekty o stosunkowo większych nakładach, dające synergiczne efekty rozwojowe i przygotowywane w zespołach gmin czy powiatów. Zmniejszenie ilości projektów ale o większej skali nakładów i przygotowywanych wspólnie przez większą ilość jednostek, przyczyni się bowiem do wzrostu prawdopodobieństwa wykorzystania Funduszy UE i poprawi efektywność ich oddziaływania na rozwój.

II. Organizacje pozarządowe filarem demokracji

1. Wiele z zadań na rzecz społeczności lokalnych (w świetle obecnego porządku prawnego spójnego z prawodawstwem unijnym) wykonują ze środków publicznych organizacje pozarządowe. W dojrzałych społeczeństwach obywatelskich ten sektor jest też poważnym partnerem władz publicznych. Na polskiej wsi i obszarach poza wielkimi miastami dalej jest to sfera zaniedbana. Podejmiemy działania, które obudzą społeczności lokalne, wyłowią społeczników i chcących pracować na rzecz współmieszkańców, aktywizujących prowincję. Polska działalność pozarządowa nie może być oparta wyłącznie na działalności charytatywnej. To ważne zadanie dla naszych podstawowych ogniw Stronnictwa: kół, zarządów gminnych i miejskich oraz powiatowych. Aktywna działalność w organizacjach pozarządowych prowadzi bowiem do większego wpływu na decyzyjność władzy publicznej i jej społeczną odpowiedzialność.
2. W dobie powszechnej apatii i zniechęcenia organizacje pozarządowe mogą i powinny być ważną szkołą ludzkiej aktywności, pomysłowości, samopomocy, troski o środowisko i odrodzenie lokalnych więzi społecznych. PSL będzie wspierał i rozwijał utrwalony już dorobek Ochotniczych Straży Pożarnych, Krajowego Związku Kółek Rolniczych i Organizacji Rolniczych, Kół Gospodyń Wiejskich, Ludowych Zespołów Sportowych i innych organizacji.
3. Społeczności lokalne nie są świadome swoich praw, a często i obowiązków. Ich znajomość świadczyć będzie o naszej zdolności do przyznania Polsce oczekiwanego miejsca w rodzinie państw europejskich. Od niego zależeć będzie nasza bliska i dalsza przyszłość. Dlatego Polskie Stronnictwo Ludowe zabiegać będzie o powołanie w każdej gminie Rzecznika Praw i Obowiązków Mieszkańców (termin umowny), będącego konsultantem i instancją dla skarg na funkcjonowanie administracji publicznej. Działalność takich organów nie powinna być nadzorowana przez administrację publiczną.
4. PSL uznaje, że obszarem aktywności organizacji pozarządowych powinno być przeciwdziałanie dyskryminacji kobiet i walka z przemocą wobec kobiet. Wspomagać powinny profilaktykę zdrowotną ludności a szczególnie mieszkańców wsi, walkę z przejawami patologii, a także działać na rzecz edukacji, oświaty i ochrony środowiska, zachowań na rynku pracy oraz promowania kobiet w życiu politycznym i społecznym. Ważnym obszarem ich działania powinna być pomoc rodzinom oraz przeciwdziałanie regresowi demograficznemu Polski. PSL będzie czynił starania o zwiększenie środków kierowanych do tych organizacji i zmiany systemu ich finansowania.

III. Bez włączenia się w tworzenie społeczeństwa informacyjnego i powszechnego dostępu do informacji, Polska zostanie zepchnięta na peryferia globalizacji:

1. W krajach najwyżej rozwiniętych, za sprawą rozwoju technik cyfrowych, tzw. społeczeństwo informacyjne jest codzienną rzeczywistością. PSL uważa, że aby odbywająca się właśnie kolejna rewolucja naukowo-techniczna pomogła naszemu społeczeństwu zmniejszyć radykalnie opóźnienia cywilizacyjne i demoralizację bezrobociem związanym ze słabością naszej gospodarki, informacyjna przebudowa gospodarki powinna stać się jednym z głównych zadań wszystkich organów państwa, przedsięwziąć społeczno-gospodarczych, działalności naukowej i inicjatyw społecznych
2. PSL uważa, że przez zbudowanie przyjaznego człowiekowi społeczeństwa informacyjnego możliwe będzie stworzenie warunków do przetrwania i rozwoju społeczności lokalnych, nowoczesnej edukacji na najwyższym poziomie dostępnej dla terenów peryferyjnych, powszechnego dostępu do zdobyczy cywilizacji, zapewnienia przejrzystości działań władzy i kształtowania społeczeństwa obywatelskiego.
3. PSL podejmie stosowne działania, w tym legislacyjne, w celu stworzenia systemu zapewniającego powszechny dostęp do rzetelnej i zdecentralizowanej informacji, ustanowienia programu

powszechnej informatyzacji, internetyzacji i wdrażania nowych technologii, pluralizmu na rynku mediów oraz uruchomienia w telewizji tzw. misyjnych kanałów tematycznych, w tym samorządowego, edukacyjnego, ekologicznego i rolniczego rozszerzonego o unijne treści instruktażowe

IV. Polityka ekorozwoju realizowana z myślą o człowieku

1. Każdy Polak ma konstytucyjne prawo do życia w czystym środowisku naturalnym, a współczesne i przyszłe pokolenia do bezpieczeństwa ekologicznego. Jest to także fundamentalnym warunkiem długości i jakości życia Polaków.
2. Stanowisko PSL w sprawach ekorozwoju jest zbieżne z zapisami rządowego dokumentu „Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”. Dokument ten w dużym stopniu powstał dzięki zaangażowaniu środowisk PSL. Będziemy zatem działać na rzecz realizacji tego programu przez rząd i samorządy, a szczególnie poprzez:
 - a) Aktywizowanie rynku na rzecz ochrony środowiska m. in. wspierając powstawanie zielonych miejsc pracy w agro- i eko- turystyce, leśnictwie, ochronie przyrody, transporcie publicznym i innych dziedzinach;
 - b) Działania mające na celu zwiększenie zasobów leśnych, a szczególnie przyśpieszenie zalesiania gleb najłagodniejszych. Jednocześnie zdecydowanie sprzeciwiać się będziemy prywatyzacji i reprivatyzacji lasów państwowych;
 - c) Promowanie oszczędzania zasobów energii i wody oraz zagospodarowania odpadów;
 - d) Edukację ekologiczną społeczeństwa i przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla człowieka produktów inżynierii genetycznej i organizmów genetycznie modyfikowanych;
 - e) Promowanie odnawialnych źródeł energii i różnorodności biologicznej i krajobrazowej na terenie całego kraju;
 - f) Skuteczne działania na rzecz przestrzegania zasad zrównoważonego rozwoju w strategiach i politykach gospodarczych;
 - g) Działania na rzecz pełnego wykorzystania środków akcesyjnych i współpracy na forum Unii Europejskiej;
 - h) Umacnianie systemu finansowania ochrony środowiska, zwłaszcza Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i funduszy wojewódzkich w dotychczasowej formie prawnej;
 - i) Przeciwdziałanie klęskom i zagrożeniom ekologicznym.

V. Kultura fundamentem tożsamości narodowej

1. Ruch ludowy, w stuletniej swojej historii, zawsze pielęgnował kulturę jako ważne dobro ogólnonarodowe.. Na kulturze polskiej zbudowała się nasza tożsamość narodowa. Należy więc strzec nasze narodowe dziedzictwo kulturowe, pomnażać dobra kultury oraz zapewniać równe i powszechne z nich korzystanie;
2. Największym dobrem dziedzictwa kulturowego jest język polski, który zwłaszcza w warunkach członkostwa w UE musi zostać objęty szczególną ochroną;
3. PSL uważa, że państwo powinno wspierać wszystkie wartościowe kierunki rozwoju kultury profesjonalnej, ludowej i amatorskiej. Należy chronić podstawy kultury narodowej, jej tradycyjne i chrześcijańskie wartości oraz przeciwstawić się wynaturzeniom narzucanym kulturze przez liberalny rynek;
4. Szczególne miejsce należy się kulturze w polskiej szkole. Należy rozwinąć działalność kulturalną w systemie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, wspierać działalność kulturalną młodzieży i rozwój talentów oraz twórczość młodzieży, szczególnie z małych miejscowości i jej przygotowania do kontaktu międzykulturowego w rozszerzonej Europie. Wsparcia finansowego wymagają instytucje i placówki oraz szkoły artystyczne;
5. W ocenie PSL konieczna jest powszechna edukacja kulturalna, służąca kształtowaniu tożsamości narodowej i ochrony kultury przed degradacją. Wzrosnąć powinna ranga pracowników kultury. Propagować należy kulturę życia codziennego, przeciwdziałając jej wulgaryzacji, ucząc tolerancji, współdziałania i współczucia;

6. PSL oczekuje na wspomaganie społecznego ruchu kulturalnego, związków i stowarzyszeń twórczych, towarzystw regionalnych, kół gospodyń wiejskich, straży pożarnych oraz innych organizacji regionalnych, środowiskowych i lokalnych służących polskiej kulturze;
7. Niezbędne jest stworzenie prawnych i ekonomicznych zachęt do zwiększenia świadczeń na kulturę i sztukę przez zakłady pracy, instytucje, podmioty gospodarcze i osoby fizyczne;
8. Utrzymywanie więzi kulturowych z Polonią i naszymi rodakami na Wschodzie;

VI. Upowszechnianie kultury fizycznej i sportu inwestycją w młodzież i zdrowie

Kultura fizyczna i sport spełniają szereg funkcji, m.in. są skutecznym i najbardziej efektywnym sposobem przeciwdziałania patologiom społecznym, podnoszą zdrowotność społeczeństwa oraz odgrywają ogromną rolę wychowawczą. Polskę cechują w tym zakresie ogromne zaniedbania. Dlatego też Polskie Stronnictwo Ludowe uważa za konieczne:

1. Ustawowe zobowiązanie organów władzy publicznej (państwowej i samorządowej) do współodpowiedzialności za rozwój sportu i upowszechnianie kultury fizycznej. W tym również wprowadzenie mechanizmów sprzyjających uprawianiu sportu jak najbliżej miejsca zamieszkania (szkoła, wieś, ulica, dzielnica) bez ponoszenia kosztów, bądź za symboliczną opłatą;
2. Utrzymywanie środka specjalnego w postaci dopłat do zakładów Totalizatora Sportowego z podziałem tych środków na inwestycje sportowe;
3. Przyspieszenie realizacji programu „Sala gimnastyczna w każdej gminie”.
4. Wdrożenie rozwiązań pozwalających na udzielanie skutecznej pomocy talentom sportowym, szczególnie ze wsi i małych miast, gdzie brak jest dużych klubów zapewniających stosowny mecenat.
5. Propagowanie współzawodnictwa dzieci i młodzieży, w celu szerszego tworzenia internatów sportowych i wiodących klubów sportowych w środowisku wiejskim z gwarancją wsparcia finansowego ze środka specjalnego;
6. Uchwalenie przez Sejm narodowego planu rozwoju kultury fizycznej i sportu oraz jego realizację we współpracy z samorządami wszystkich szczebli;

PAŃSTWO AKTYWNE W GOSPODARCE

I. Podstawowe zasady ustroju społeczno-gospodarczego

1. W ocenie Polskiego Stronnictwa Ludowego podstawowymi problemami Polski wymagającymi podjęcia i skutecznego rozwiązania przez politykę społeczno-gospodarczą państwa w najbliższych latach są:
 - dramatycznie wysokie bezrobocie (jawne i ukryte),
 - rozszerzający się obszar ubóstwa i nędzy zwłaszcza na terenach wiejskich powodujący narastanie zniechęcenia i demoralizacji,
 - nadmierne i rosnące zróżnicowanie dochodów w społeczeństwie,
 - pogarszanie się szans życiowych młodych ludzi mieszkających na terenach wiejskich i w małych miastach,
 - degradacja wsi i rolnictwa
 - niska konkurencyjność gospodarki, zwłaszcza przemysłu, wobec krajów wysokorozwiniętych,
 - wysokie zadłużenie zagraniczne państwa i podmiotów gospodarczych
2. Polskie Stronnictwo Ludowe dąży do budowania ustroju społecznej gospodarki rynkowej, który zakłada istnienie równych szans życiowych dla wszystkich obywateli, bez względu na ich miejsce zamieszkania, status społeczny czy ekonomiczny. Wymaga to korygowania przez państwo niekorzystnych skutków funkcjonowania mechanizmu rynkowego. Tym samym odrzucamy doktrynę neoliberalną, która akceptuje nieograniczone działania wolnego rynku we wszystkich sferach, powodując rozwarstwienie społeczeństwa i degradację kraju. Niweczy to szanse życiowe uboższych warstw narodu i prowadzi do narastania rozpiętości ekonomicznych i napięć społecznych.
3. Zrealizowanie celu, jakim jest stworzenie równych szans rozwoju każdemu człowiekowi, wymaga:
 - przestrzegania zasady solidarności społecznej w obszarze gospodarki i w życiu społecznym, co oznacza akceptację sprawiedliwych mechanizmów podziału produktu narodowego /PKB/, które powinny zmniejszać różnice w dochodach wytworzone przez mechanizm rynkowy; służyć temu powinna głównie odpowiednia polityka budżetowa i podatkowa.
 - zapewnienia warunków równego dostępu do edukacji (na wszystkich jej szczeblach) i życia kulturalnego, które w decydującym stopniu przesądzają o rozwoju człowieka i kształtują stosunki między ludźmi,
 - stworzenia sprawnych i efektywnych mechanizmów i instytucji bezpieczeństwa socjalnego zapewniających równy dostęp do świadczeń ochrony zdrowia, systemu ubezpieczeń emerytalnych i rentowych oraz pomocy rodzinie,
 - stworzenia skutecznego systemu narzędzi i rozwiązań nastawionych na przeciwdziałanie bezrobociu i sprzyjających jego ograniczeniu do minimum. Walka z bezrobociem to główny sposób przeciwdziałania marginalizacji części społeczeństwa, która staje się źródłem wielorakich patologii społecznych.
4. Realizacja celów społecznych wymaga sprawnej i szybko rozwijającej się gospodarki. PSL będzie działać na rzecz sprawnego funkcjonowania systemu gospodarki rynkowej, korygowanego przez racjonalną politykę państwa, zgodnie z zasadą : **tyle rynku, ile trzeba dla sprawnego rozwoju i tyle państwa, ile konieczne dla społeczeństwa.**

5. Uznając potrzebę oddzielenia gospodarki od wpływu bieżącej polityki nie możemy się zgodzić z lansowaną przez neoliberalistów tezą, odsunięcia państwa od odpowiedzialności za rozwój społeczno-gospodarczy i tworzenia warunków do tego rozwoju.

Polskie Stronnictwo Ludowe zdecydowanie będzie dążyć do wspierania polskiego eksportu jako ważnej podstawy rozwoju gospodarczego oraz przeciwstawiać się pogłębianiu zróżnicowania kraju na Polskę A, B i C, szkodliwemu dla rozwoju potencjału państwa i zagrażającemu integralności terytorialnej. Nie chcemy też, aby wielkie metropolie rozwijały się kosztem wsi i małych miast.

6. PSL uznaje równoprawność historycznie ukształtowanych form własności z podkreśleniem, że każda z nich służyć powinna dobru wspólnemu. Potrzeba wzmocnienia własności prywatnej nie może być pretekstem do zaniedbywania, czy niszczenia własności publicznej.

Zakres, tempo i formy prywatyzacji własności publicznej powinny być dostosowane do warunków rynkowych służących poprawie efektywności oraz unowocześnianiu gospodarki i rozbudowie jej potencjału. Te cele powinny być wzmocniane przez dopływ kapitału zagranicznego.

7. Ważnym elementem naszej polityki jest – zgodnie z wiekową tradycją – należyta dbałość o środowisko przyrodnicze i zasoby naturalne, co warunkuje pomyślny rozwój człowieka. Będziemy wspierać rozwój rolnictwa przyjaznego środowisku przyrodniczemu oraz wykorzystywać możliwości zwiększenia lesistości kraju. Chcemy, aby gospodarka rozwijała się w przyjaźni ze środowiskiem i zgodzie z potrzebami człowieka.

8. Bardzo ważnym celem naszych działań jest modernizacja i rozwój gospodarstw rolnych. Szybki rozwój i modernizacja gospodarstw – to rosnący rynek zbytu dla przemysłu. Wysoki wzrost produkcji i dochodów poza rolnictwem tworzy popyt na produkty rolnictwa.

PSL podkreślając wzajemne związki między rozwojem rolnictwa i całej gospodarki pozarolniczej, opowiada się za wykorzystaniem tych pozytywnych zależności w praktyce polityki gospodarczej

9. Zdecydowanie przeciwstawiamy się poglądom, neoliberalistów, że rozwiązanie problemów wsi i rolnictwa należy pozostawić w rękach żywiołu rynkowego. Konieczny wzrost dochodów ludności rolniczej i unowocześnienie rolnictwa mogą się dokonać przy wykorzystaniu instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej i aktywności naszego państwa.

10. Polskie Stronnictwo Ludowe uznaje gospodarstwo rodzinne jako podstawę ustroju rolnego

11. Nasila się międzynarodowa konkurencja związana z intensyfikacją procesów globalizacji, czemu sprzyja otwarcie granic dla przepływu towarów i kapitału. Dla Polski, członka Unii Europejskiej oznacza to, konieczność wzmocnienia konkurencyjności własnej gospodarki.

Radykalna poprawa konkurencyjności jest warunkiem napływu solidnego kapitału obcego oraz poprawy bilansu handlowego. Zachęci to również kapitał krajowy do angażowania się na miejscu i tworzenia silnych krajowych organizmów gospodarczych. PSL wspierało i będzie wspierać kapitał rodzimy, tworząc warunki do jego wzmocnienia.

12. Polskie przedsiębiorstwa nie mogą konkurować tylko niskimi kosztami pracy. Nawet obniżenie finansowych kosztów zatrudnienia pracowników nie obniży kosztów pracy w Polsce do tych, jakie są w krajach Europy Wschodniej czy Azji, może natomiast spowodować degradację cywilizacyjną spotykaną w wielu krajach trzeciego świata.

Trwała poprawa konkurencyjności wymaga upowszechnienia solidnej wiedzy i umiejętności obsługi nowoczesnych narzędzi pracy. To oznacza konieczność skoncentrowania wysiłków na kształceniu młodzieży i dorosłych. Podniesienie poziomu i upowszechnianie kształcenia PSL traktuje jako podstawowe zadanie naszych czasów, które zadecyduje o przyszłości Polski.

13. Podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarczego, zwłaszcza w dłuższym czasie, jest nauka i postęp techniczny.

Polskie Stronnictwo Ludowe widzi w nauce ważną dziedzinę tworzenia postępu techniczno-organizacyjnego, środek do poprawy naszego miejsca w globalizującej się gospodarce, warunek wzrostu konkurencyjności oraz postępu społecznego. PSL będzie inicjować i popierać działania służące rozwojowi potencjału badawczego i zastosowaniu wyników badań naukowych w praktyce gospodarczej.

14. Oprócz rynku i jego mechanizmów ważnym elementem systemu regulacyjnego w gospodarce jest świadoma i celowa działalność państwa i jego organów, czyli polityka gospodarcza. PSL uważa, że jej punktem wyjścia musi być człowiek. Działalność państwa w tym obszarze musi uwzględniać cele społeczne i ekonomiczne, tj. rozwój rodzimej wytwórczości zapewniającej rozwój kraju i wzrost dochodu narodowego dla podniesienia dobrobytu obywateli. Mieści się w tym również zapewnienie miejsc pracy. Dążąc do skutecznej realizacji pragnień i potrzeb milionów Polaków oczekujących rozwoju gospodarczego, pracy, poprawy swego losu i sprawiedliwości społecznej, PSL proponuje poniższe działania i rozwiązania.

II. Tworzenie nowych miejsc pracy i zwalczania bezrobocia musi być najważniejszym zdaniem państwa, w szczególności poprzez:

1. Praktyczną realizację konstytucyjnych gwarancji (art. 65 ust. 5 Konstytucji RP) pełnego zatrudnienia jako celu i jednego z naczelnych priorytetów w pracy każdego rządu i samorządów;
2. Wprowadzenie zasady, że decyzje gospodarcze podejmowane w kraju i każda z ustaw rozpatrywana przez Parlament są analizowane pod kątem skutków dla rynku pracy;
3. Radykalne zmniejszenie rozmiarów szarej strefy szacowanej obecnie na ponad 20% PKB poprzez działania zachęcające do wychodzenia z niej jak i skuteczniejsze oddziaływanie represyjne /działania aparatu skarbowego i tzw. policji pracy/ zmniejszenie rozmiarów szarej strefy o 1 pkt. procentowy to powiększenie o około 2 mld zł., wpływów z podatków, składek ZUS i składek na ubezpieczenie zdrowotne;
4. Tworzenie warunków dla wzrostu gospodarczego oraz wsparcia, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw;
5. Aktywną polityką proeksportową;
6. Odpowiednie ukształtowanie polityki pieniężnej, w tym zaangażowanie Narodowego Banku Polskiego i Rady Polityki Pieniężnej do działań na rzecz utrzymania wysokiego i trwałego wzrostu gospodarczego;
7. Inwestowanie w postęp, edukację i naukę;
8. Rozwój i modernizacja polskiej elektroenergetyki;
9. Prowadzenie aktywnej polityki regionalnej;
10. Wprowadzenie elastycznych form zatrudniania drogą m. in. skracania czasu pracy, różnicowania norm czasu pracy w ramach stałego jej wymiaru, wielozmianowość;
11. Rozważenie wprowadzenia zakazu zatrudnienia emerytów i rencistów w okresie wchodzenia na rynek wyżu demograficznego;

III. Rozwój infrastruktury szansą przyspieszenia rozwoju kraju i powstawania nowych miejsc pracy głównie poprzez;

1. Duże inwestycje infrastrukturalne /w tym budowę dróg i autostrad/ wykonywane przy użyciu środków publicznych powinny preferować pracochłonne techniki i technologie;

2. Podobnie z udziałem pracochłonnych metod powinny być realizowane przedsięwzięcia inwestycyjne i prace porządkowe w takich obszarach jak gospodarka wodna i melioracje, gospodarka leśna a także budownictwo mieszkaniowe realizowane ze środków publicznych;
3. Na zdecydowanie większą skalę niż do tej pory powinny być prowadzone prace interwencyjne i roboty publiczne przez gminy /w ten sposób powinny być realizowane inwestycje gminne a także prace porządkowe na terenach gmin/;

IV. Bez rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości nasze dzieci też będą bezrobotnymi.

Cel ten powinien być realizowany poprzez:

1. Odbiurokratyzowanie i uproszczenie przepisów prawnych utrudniających prowadzenie działalności gospodarczej. Szczególnie konieczna jest precyzja i jednoznaczność przepisów podatkowych oraz różnych przepisów uregulowań finansowych eliminujących dowolność interpretacji przez urzędników;
2. Wzmocnienie znaczenia i poszerzenie uprawnień powszechnego samorządu gospodarczego
3. Szerokie uruchomienie dla przedsiębiorstw systemu poręczeń i gwarancji oraz innych możliwości wsparcia, które nie są sprzeczne z ustawą o pomocy publicznej przedsiębiorcom. Ułatwienia w dostępie do kredytów preferencyjnych, subwencjonowanie inwestycji, dotacje na zakup maszyn i urządzeń, ulgi i zwolnienia podatkowe dla firm tworzących i trwałe miejsca pracy;
4. Zwiększenia aktywności Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta w przeciwdziałaniu powstawaniu i wykorzystywaniu pozycji monopolistycznych przez wielkie firmy handlowe w stosunku do polskich dostawców;
5. Dostarczanie informacji i doradztwa przedsiębiorstwom, wspieranie w zakresie podnoszenia kwalifikacji pracowników oraz wspieranie transferu technologii
6. Prowadzenie zdecydowanej polityki proeksportowej oraz ochrona i promocja polskiej przedsiębiorczości w Unii Europejskiej i poza jej granicami;
7. Wprowadzenie dla małych i średnich przedsiębiorstw możliwości dodatkowego zatrudnienia jednego absolwenta na jedno stałe miejsce pracy tylko z wynagradzaniem przez przedsiębiorcę z refundacją składek ZUS, Funduszu Pracy i składek na ubezpieczenie zdrowotne z budżetu państwa przez okres 1 roku;

V. Budownictwo mieszkaniowe podstawą społecznego dobrobytu i szansą na dodatkowe miejsca pracy.

Powinno ono być wspomagane poprzez:

1. Wdrożenie wieloletniego narodowego programu budownictwa mieszkaniowego, w którym przywrócone zostaną ulgi budowlane i remontowe, ale również wprowadzone obniżone stawki VAT w ramach szeroko rozumianego budownictwa społecznego. W programie tym byłyby m. in. określone główne grupy adresatów publicznej pomocy finansowej, źródła i formy subsydiów kierowanych na poprawę dostępności do mieszkań, zasady subsydiowania, instytucje i struktury organizacyjne zajmujące się dystrybucją środków budżetowych i pozyskiwaniem kapitałów spoza sektora mieszkaniowego, uprawnienia i obowiązki rządu, samorządów lokalnych oraz pozarządowych organizacji mieszkaniowych;
2. Zwiększenie roli całego kompleksu mieszkaniowego w polityce gospodarczej. Chodzi o najbardziej racjonalne gospodarowanie całą substancją mieszkaniową, jej odnowę i rozwój oraz wykorzystanie szans, jakie stwarza produkcja dóbr i usług służących wyposażeniu mieszkań. Będzie się to wiązało m.in. z zasadniczym zwiększeniem rozmiarów subwencji dla gmin na zbrojenie terenów i budownictwo komunalne, rozszerzenie taniego budownictwa mieszkaniowego

w ramach Towarzystw Budownictwa Społecznego, przywrócenie rzeczywistego charakteru spółdzielczego istniejącym spółdzielniom mieszkaniowym, wprowadzenie preferencyjnych kredytów na nowe mieszkania dla ludzi młodych i rodzin migrujących w poszukiwaniu pracy, obniżenie kosztów kredytów mieszkaniowych, zachęcenia do lokowania w budownictwie mieszkaniowym części kapitałów gromadzonych przez otwarte fundusze emerytalne.

VI. Solidarność i gospodarność podstawą polityki podatkowej i budżetowej

Zdaniem PSL polityka podatkowa i budżetowa powinna się charakteryzować następującymi zasadami:

1. W systemie gospodarki rynkowej władza państwowa dysponuje wąskim zestawem narzędzi pośredniego oddziaływania na procesy gospodarcze i społeczne. Do najważniejszych należą narzędzia polityki budżetowej realizowanej poprzez system dochodów i wydatków publicznych.

Opowiadamy się za aktywnym wykorzystaniem systemu podatkowego do realizacji celów gospodarczych i społecznych.

Opowiadamy się zwłaszcza za stosowaniem ulg podatkowych zachęcających zarówno osoby fizyczne jak i prawne do podejmowania inwestycji, zwłaszcza modernizacyjnych i proeksportowych oraz tworzących nowe miejsca pracy.

2. PSL od dawna postuluje politykę rozwojową. Powinna ona być wspierana np. z jednej strony poprzez odpowiednio skalkulowane stawki przyspieszonej amortyzacji zmniejszające obciążenie podatkowe i sprzyjające wprowadzaniu postępu technicznego, a z drugiej – ulgi inwestycyjne związane z tworzeniem nowych miejsc pracy, głównie na terenach wysokiego bezrobocia. Oba te rodzaje ulg powinny być wykorzystane do pobudzania eksportu.

3. W polityce społecznej konieczne jest nie tylko wykorzystanie podatków do zmniejszania rozpiętości dochodów i majątków, ale także - poprzez system ulg - zachęcenie ludzi do podejmowania ważnych dla nich i całego społeczeństwa działań (takich jak np. budowa i remonty mieszkań, przekwalifikowanie i doksztalcanie zawodowe, czy pomoc instytucjom charytatywnym). Ze środków publicznych powinny być finansowane instytucje realizujące zasadę równego dostępu do oświaty i ochrony zdrowia niezależnie ich statusu ekonomicznego czy społecznego ludzi.

4. Rozwiązywanie wielkich i nabrzmiałych już problemów społecznych, podejmowanie zadań w zakresie modernizacji rolnictwa i przemysłu oraz polityki regionalnej i bezpieczeństwa obywateli wymaga zaangażowania znacznych środków publicznych. **To oznacza, że w dającej się przewidzieć przyszłości nie jest możliwe zmniejszenie podatków bezpośrednich, z wyjątkiem podatków obciążających najbardziej potrzebujących obywateli.**

5. PSL uważa, że zamiast obniżać podatki,, środki z nich pochodzące trzeba przeznaczyć na poprawę warunków kształcenia młodzieży z ubogich rodzin, zwłaszcza wiejskich, usprawnienie służby zdrowia, poprawę bezpieczeństwa wewnętrznego, restrukturyzację rolnictwa czy wspieranie budownictwa mieszkaniowego.

6. Polskie Stronnictwo Ludowe uznaje, iż ograniczenie redystrybucji budżetowej (mierzonej stosunkiem dochodów finansów publicznych do PKB) nie może być celem samym w sobie. Powinna się ona kształtować na poziomie umożliwiającym poprawę zaspokajania potrzeb zbiorowych polskiego społeczeństwa i realizację priorytetowych reform społecznych i ekonomicznych. Do potrzeb tych zaliczamy: bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne, ład, porządek i bezpieczeństwo obywateli, bezpłatne kształcenie na wszystkich jego szczeblach, bezpłatną opiekę medyczną i leczenie oraz wspieranie budownictwa mieszkaniowego dla rodzin ubogich.

7. Zmniejszenie zakresu redystrybucji poprzez finanse publiczne, w imię założeń neoliberalnej doktryny ekonomicznej, prowadzące do zwiększenia odpłatności usług ochrony zdrowia i edukacji oraz pogorszenia warunków funkcjonowania instytucji publicznych, uznajemy za godzące w nadrzędną wartość, jaką jest zdrowie i rozwój człowieka.

8. W polityce podatkowej konieczne jest zachowanie niezbędnej równowagi między dążeniem do poprawy świadczeń finansowanych ze środków publicznych, a możliwościami i potrzebami gospodarki i podatników. Podatki będące podstawowym źródłem dochodów budżetu państwa budżetu jednostek samorządu terytorialnego nie mogą nadmiernie obciążać firm i nie mogą szkodzić wzrostowi gospodarczemu. Powinna być przy tym zachowana, niezbędna dla rozwoju, stabilność rozwiązań systemowych. Zwiększenia dochodów budżetowych trzeba szukać głównie w większej skuteczności ściągania podatków w tym w ograniczaniu szarej strefy gospodarki.

9. Zasadnicze znaczenie przywiązujemy do zgodnego z poczuciem sprawiedliwości społecznej rozkładu ciężaru podatków, co oznacza, że ludzie o niższych dochodach powinni płacić podatek wg stawek niższych niż ludzie o dochodach wysokich. **Podatkiem majątkowym należy objąć nieruchomości (majątki) o dużej wartości**. Podatki progresywne są podstawowym sposobem przeciwdziałania nadmiernemu zróżnicowaniu dochodów w społeczeństwie będącemu skutkiem działania mechanizmów rynkowych.

10. Opowiadamy się zatem przeciwko pomysłom liberalnych polityków dążących do radykalnego obniżenia stawek podatkowych dla wąskiej grupy ludzi o wysokich dochodach oraz wprowadzeniem jednej stawki podatkowej wobec wszystkich podatników niezależnie od wysokości ich dochodów.

Kierując się powyższymi zasadami w zakresie polityki budżetowej i podatkowej PSL proponuje poniższe rozwiązania:

1. Główną drogą trwałego uzdrowienia finansów publicznych powinno być zdyNAMIZOWANIE rozwoju opartego na zdrowych podstawach, prowadzącego do powiększenia dochodów, w tym także drogą zwiększania wydajności podatkowej. Trzeba, zatem przede wszystkim doprowadzić do odbudowy dynamiki inwestycji, przyspieszenia dynamiki produkcji i zwiększenia zatrudnienia;
2. Drogą prowadzącą do zdyNAMIZOWANIA wzrostu PKB i zatrudnienia nie mogą być cięcia wydatków celem zmniejszania deficytu budżetowego, lecz wygospodarowanie środków pozwalających w pełni wykorzystać fundusze, które stawia nam do dyspozycji Unia Europejska, (czyli środków na współfinansowanie i prefinansowanie) zwłaszcza - na unowocześnienie i rozbudowę infrastruktury oraz podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności, co powinno poprawić konkurencyjność naszych przedsiębiorstw;
3. Zwiększenie wydajności podatkowej poprzez wyeliminowanie transferu dochodów firm z kapitałem zagranicznym, ograniczenie szarej strefy, przemytu i oszustw podatkowych. W tym obszarze mieści się wprowadzenie szczególnego nadzoru podatkowego / jak przy alkoholu i papierosach/ przy obrocie paliwami, co powinno przynieść dodatkowe dochody budżetowe w wysokości 2-3 mld zł. rocznie;
4. Racjonalizacja wydatków tak na szczeblu państwa jak i w strukturach jednostek samorządu terytorialnego. Chodzi zwłaszcza o wyeliminowanie marnotrawstwa, wydatkowanie środków zgodnie z hierarchią potrzeb krajowych i lokalnych, zmniejszenie wydatków administracyjnych w połączeniu ze zmniejszeniem ilości, ale i poprawą kompetencji i jakości urzędników państwowych i samorządowych. Drogą do tego celu jest konsekwentnie stosowanie ustawy o zamówieniach publicznych /m.in. zamówień internetowych/, co powinno przynieść oszczędności ok. 4-5 mld zł. rocznie;
5. Wprowadzenie skuteczniejszej ochrony celnej kraju w ramach polityki unijnej szczególnie w zakresie produktów akcyzowych /alkoholu, papierosów, paliw/;
6. Rozważenie powrotu do pełnej składki ubezpieczeniowej przy wynagrodzeniach powyżej 2,5 krotności średniej płacy, co powinno spowodować wzrost wpłat do ZUS 2-3 mld zł. rocznie ;
7. Rozważenie użycia części rezerw dewizowych do spłaty części naszego zadłużenia zagranicznego i składki do UE w zamian za obligacje złotowe Skarbu Państwa. Przy wykorzystaniu 3 mld USD rezerw dewizowych na ten cel dodatkowa wpłata do budżetu zysku NBP wyniosłaby około 3 mld zł.;

8. Przejście na unijną metodologię liczenia długu publicznego. Wg metodologii UE polski dług publiczny w relacji do PKB jest od 6-8 pkt % niższy niż wg metody dotychczasowej / na koniec 2004 roku wynosiłby 47,6% wobec 54,8% liczonego dotychczasową metodą/.
9. Powrót do kwestii deklaracji majątkowych osób fizycznych i abolicji. Obowiązek złożenia deklaracji majątkowej dotyczyć powinien osób dysponujących majątkiem o wartości ponad 1 mln zł. (jeśli został nabyty po 1990 r.). W przypadku braku udokumentowania źródeł nabycia, powinien być objęty karną stawką podatku.
10. Opracowania ustawy o abolicji dotyczącej osób, które wytransferowały za granicę dochody bez opodatkowania; pod warunkiem sprowadzenia ich do kraju. Stawka podatku powinna być maksymalnie obniżona (np. 10%).
11. Wyłączenia z kosztów uzyskania przychodów wydatków, jeśli jednostkowe wynagrodzenie (ze wszystkimi dodatkami i „bonusami”) przekracza ustaloną wielkość (np. 10-krotność przeciętnej płacy w gospodarce). Mogłoby to być czynnikiem ograniczania płac członków zarządów firm niezależnie od formy ich własności i tym samym poprawiać rentowność firm;
12. Akceptacji możliwości wprowadzenia podatku dochodowego na ogólnych zasadach (z zaliczaniem pełnej amortyzacji w koszty uzyskania przychodu) w odniesieniu do dużych gospodarstw rolnych i ogrodniczych. W stosunku do pozostałych gospodarstw rolnych powinien być zachowany dotychczasowy podatek rolny, który jest jedną z form zryczałtowanego podatku majątkowego;
13. Stopniowe podnoszenie kwoty wolnej w podatku dochodowym od osób fizycznych obciążającego ludność, aż do poziomu minimum socjalnego, przy zachowaniu dotychczasowych stawek skali progresywnej. Innym rozwiązaniem może być zerowa stawka podatkowa dla podatników o przychodach do 900 zł. miesięcznie /10,8 tys. rocznie/ z degresywną kwotą wolną od podatku. Podatnicy II i III grupy podatkowej nie mieli by kwoty wolnej..
14. Utrzymanie uproszczonych form opodatkowania dochodów małych firm, prowadzonych przez osoby fizyczne (tj. karty podatkowej i ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych). Obniża to koszty ich funkcjonowania;
15. Zmniejszanie w warunkach wysokiego wzrostu gospodarczego podstawowej stawki VAT z 22 do 16 proc. po 1 proc. rocznie

VII. Przemysłana prywatyzacja i reprivatyzacja podporządkowana rozwojowi gospodarczemu i tworzeniu nowych miejsc pracy poprzez:

1. Powołanie Prokuratury Generalnej – instytucji do nadzoru nad prywatyzacją majątku narodowego, oceniającą nie tylko prawidłowość prywatyzacji, ale również losy majątku już sprywatyzowanego i związanych z nim ludzi;
2. Dokonanie przeglądu wszystkich decyzji prywatyzacyjnych oraz dokładnej oceny stanu realizacji zawartych umów. Umowy w części lub w całości nie realizowane powinny być unieważniane. Przedmiotem szczególnego zainteresowania powinny być przedsiębiorstwa, które uległy likwidacji bądź zbankrutowały;
3. Powstrzymanie prywatyzacji jako źródła finansowania deficytu budżetowego;
4. Środki uzyskane ze składników majątku narodowego powinny być gromadzone na specjalnym Funduszu Rozwoju Gospodarczego Kraju z przeznaczeniem na wspieranie nowatorskich i zyskownych inicjatyw gospodarczych;
5. Utrzymanie kontroli państwa nad ostatnimi polskimi bankami PKO BP, BGK, BGŻ, Bank Pocztowy, Bank Ochrony Środowiska a także polskimi strategicznymi gałęziami gospodarki;
6. Aktywniejsze włączanie w procesy prywatyzacyjne posiadaczy drobnego kapitału krajowego;

7. Reprywatyzacja tylko mająca wymiar symbolicznego zadośćuczynienia byłym właścicielom, którzy mieli obywatelstwo polskie, a dotycząca tylko majątku zabranego właścicielom z naruszeniem obowiązującego wówczas prawa.

WIEŚ I ROLNICTWO

Ludność rolnicza i polska wieś poniosły w ciągu minionych kilkunastu lat największe koszty przemian społeczno – gospodarczych. Spowodowane to było skrajnie liberalną polityką państwa. Rolnictwo stanęło wobec ostrej konkurencji importu na skalę nieznaną współczesnym państwom demokratycznym. W efekcie doszło do ogromnej degradacji wsi. Drastyczny spadek dochodów rolników oznacza pozbawienie ich korzyści ze wzrostu gospodarczego oraz powiększenie dystansu cywilizacyjnego w stosunku do ludności miast, zwłaszcza dużych. Spowodował on również dramatyczne zwiększenie rozmiarów ubóstwa, stanowiącego pożywkę dla patologii społecznych.

Rolnictwo polskie bez protekcji państwa nie może się rozwijać. Mechanizm rynkowy w każdych warunkach deprecjonuje rolnictwo pozbawiając je części wytworzonej wartości dodanej. Trzeba to mu zrekompensować poprzez pośrednie i bezpośrednie transfery budżetowe tworzące osłonę dochodową oraz możliwości rozwoju. Niezbędna jest również ochrona rynku rolnego przed nieuczciwą konkurencją. Rynek rolny wymaga wielu ważnych zmian systemowych, ale za najważniejsze zadanie należy uznać zwiększenie jego przewidywalności. Rolnik musi mieć pewność co do warunków produkcji, cen, możliwości sprzedaży swoich produktów. Tego rodzaju regulacje obowiązują w Unii Europejskiej i powinny obowiązywać również w odniesieniu do polskiego rolnictwa.

Wsi i rolnictwa nie można oceniać jedynie według kryteriów ekonomicznych. Gospodarstwa rolne są strukturą, która nie może funkcjonować według jednego celu, jakim jest maksymalizacja zysku. Realizują one dochody, ale także pełnią liczne funkcje społeczne, środowiskowe, kulturowe. Wchłaniają utajone bezrobocie, chronią ekosystemy rolnicze i w ten sposób obniżają społeczne koszty polityki zatrudnienia.

Integracja Polski ze strukturami europejskimi, stwarza szansę do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich - rozwoju infrastruktury technicznej, zagospodarowania gruntów słabszej jakości na cele leśnictwa i rekreacji, realizacji wielofunkcyjnego rozwoju wsi, rozwoju rolnictwa przyjaznego środowisku. Objęcie polskiego rolnictwa i gospodarki żywnościowej Wspólną Polityką Rolną (WPR) jest warunkiem koniecznym dla jego restrukturyzacji i modernizacji, poprawy dochodowości gospodarstw i przebudowy otoczenia rolnictwa, m.in. w zakresie infrastruktury handlowej i finansowej obsługi obszarów wiejskich. Integracja polskiej gospodarki żywnościowej z UE oznaczać musi objęcie polskich rolników bezpośrednimi dopłatami wyrównawczymi, z jakich korzystają rolnicy pozostałych państw członkowskich w jak najkrótszym okresie. Znaczenie tego instrumentu dla wzrostu przychodów rolniczych w UE sukcesywnie rośnie. Naruszenie symetryczności dopłat po stronie polskiej grozi w tych warunkach utratą zdolności konkurencyjnych polskiego rolnictwa, gdyż ceny produktów krajowych musiałyby być w tych warunkach wyższe niż u producentów z UE.

Polskie Stronnictwo Ludowe zawsze było głęboko zakorzenione w środowiskach wiejskich. Politycy naszego Stronnictwa na miarę reprezentacji w parlamencie i strukturach rządowych łagodzą negatywne skutki liberalizmu w gospodarce i zabiegali o skuteczne rozwiązania na rzecz wsi i rolnictwa, gdzie żyje 38 proc. polskiego społeczeństwa. Uważamy, że rolnictwu i polskiej wsi potrzebna jest trwała i spójna polityka rolna, która z jednej strony będzie uwzględniała rodzimy potencjał, z drugiej zaś członkostwo Polski w Unii Europejskiej i włączenie w ramy Wspólnej Polityki Rolnej.

Zmierzając do zasadniczej i wszechstronnej poprawy społeczno – ekonomicznej wsi i rolnictwa, Polskie Stronnictwo Ludowe dążyć będzie do osiągnięcia niżej przedstawionych **celów strategicznych**:

I. Tworzenia warunków dla społeczności wsi i małych miast do osiągania przez ludność rolniczą i wiejską dochodów porównywalnych z innymi grupami społeczno – zawodowymi

W Polsce, daleko ostrzej niż w krajach wysoko rozwiniętych, na czoło w polityce rolnej wysuwa się problem dochodów rolniczych rodzin wiejskich, co wiąże się z dramatycznie niskim ich poziomem. Osiągnięcie ich porównywalnego poziomu z innymi grupami społeczno-zawodowymi wymaga:

1. poprawy koniunktury rolnej oraz zdolności inwestycyjnych gospodarstw poprzez proeksportową i pro-dochodową politykę rolną;
2. kompensacji kosztów utrzymania bezrobocia ukrytego i strukturalnego, które ponoszą rodziny wiejskie, w ten sposób odciążając całe społeczeństwo. Ogranicza to akumulację wewnętrzną rodzin wiejskich. Konieczne są dodatkowe dochody umożliwiające poszukiwanie alternatywnych miejsc zatrudnienia celem utrzymania osób bezrobotnych;
3. inwestycyjnego wsparcia rodzin wiejskich, które podejmą programy modernizacji swych warsztatów wytwórczych poprzez poręczenia pożyczek zaciągniętych na unowocześnienie gospodarstw i produkcji ekologicznej, preferencyjne oprocentowanych kredytów, dzięki którym zwiększa się i modernizuje potencjał wytwórczy gospodarstw m.in. przez zakup ziemi i maszyn, urządzeń rolnych, obiektów budowlanych, zaopatrzenie w wodę, źródła energii czy nasadzenia drzew i krzewów;
4. finansowania ze środków publicznych przedsięwzięć gospodarczych i inwestycyjnych wykraczających poza gospodarstwa. Dotyczy to urządzeń infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich, ochrony środowiska naturalnego, promowania postępu technicznego i biologicznego, tworzenia na wsi nowych miejsc pracy, a także powstawania i modernizacji infrastruktury rynkowej. Inwestycje w tym zakresie finansowane być powinny ze środków budżetu państwa i Unii Europejskiej z udziałem samorządów lokalnych oraz fundacji krajowych i zagranicznych. Za brzegowe warunki wysiłku inwestycyjnego w sektorze rolno-żywnościowym należy uznać 3,5% udział rolnictwa i gospodarki żywnościowej w wydatkach budżetu państwa, nie licząc kredytów Banku Światowego i unijnych programów operacyjnych i strukturalnych. W realiach budżetu państwa, kwota wydatków na w/w cele powinna być zwiększona minimum o jedną trzecią w stosunku do budżetu z 2004 r.

II. Pełnego wykorzystanie możliwości, jakie stwarza Wspólna Polityka Rolna:

Wraz z członkostwem Polski w UE, polskie rolnictwo zostało włączone w ramy Wspólnej Polityki Rolnej określonej w Traktacie o Wspólnocie Europejskiej i w prawie pochodnym stanowionym na poziomie Wspólnoty przez Radę Unii Europejskiej oraz poszczególne Komisje. Przygotowanie polskich instytucji i reprezentujących je osób do udziału w procedurach decyzyjnych UE oraz odpowiednio wypracowanych stanowisk jest obecnie podstawowym i najważniejszym zadaniem.

Wśród zadań krajowej polityki wdrażającej WPR i służącej rozwojowi polskiego rolnictwa w pierwszych latach członkostwa należy położyć nacisk na:

1. Pełne wykorzystanie wynegocjowanych warunków finansowania rolnictwa. Wpłaty z budżetu państwa poprzedzające refinansowanie z budżetu są niezbędne zarówno na zapewnienie niezbędnej konkurencyjności polskich gospodarstw jak i wykazanie, że determinacja polskich negocjatorów o uzyskanie pełnych dopłat bezpośrednich nie była przypadkowa, ale uzasadniona troską o rolnictwo;
2. Dążenie do skrócenia okresu dochodzenia do pełnych dopłat bezpośrednich uzgodnionych aktualnie na 2013 r.
3. Wykorzystanie warunków strefy wolnego handlu obowiązującej w ramach UE do wzrostu eksportu produktów rolnych i artykułów rolno-spożywczych na rynki wewnętrzne;
4. Wspieranie organizacyjno-techniczne i koncepcyjne zdolności absorpcyjnych wsi i rolnictwa w wykorzystaniu funduszy w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich oraz w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

5. Wzmocnienie organizacyjne instytucji odpowiedzialnych za rozwój obszarów wiejskich. Będzie to wymagało ogromnej aktywności instytucji także spoza resortu rolnictwa, kreujących przedsiębiorczość i wspierających rynki pracy.

Polityka rolna realizowana w Polsce będzie różniła się od stosowanej w dotychczasowych państwach członkowskich co do sposobu i zakresu stosowania wybranych instrumentów WPR. Oznacza to konieczność stałego analizowania wszystkich konsekwencji, jakie ta polityka rolna przyniesie. Wyniki tych analiz i ocen powinny być niezwłocznie wykorzystywane w negocjacjach na forum Rady UE ds. Rolnictwa oraz we współpracy z Komisją Europejską Polska musi pilnować swoich interesów ekonomicznych wobec spodziewanych zmian WPR. W interesie Polski leży utrzymanie wspólnotowego charakteru polityki rolnej UE, a nie jej renacjonalizacja.

Nowe instrumenty i środki wprowadzane w ramach WPR powinny obejmować na równych zasadach wszystkie państwa członkowskie, by zabezpieczyć konkurencyjność polskiego rolnictwa w ramach jednolitego rynku wewnętrznego.

III. Tworzenia dla ludności rolniczej i wiejskiej równych szans w zakresie korzystania ze zdobyczy cywilizacyjnych:

Tworzenie równych szans w zakresie zdobyczy cywilizacyjnych dotyczy przede wszystkim edukacji. Polityka edukacyjna w środowisku wiejskim musi obejmować obowiązkowe kształcenie dzieci na poziomie elementarnym, powszechne bezpłatne kształcenie na poziomie średnim, tworzenie młodzieży wiejskiej równych szans w dostępie do wykształcenia wyższego oraz powszechną edukację osób dorosłych, co należy pojmować jako permanentne kształcenie ogólne i zawodowe. System edukacji ludzi żyjących na wsi powinien spełniać trzy warunki:

1. powszechność dostępu do bezpłatnego kształcenia;
2. zdolność wyławiania młodzieży szczególnie uzdolnionej i stwarzanie dla niej możliwości wszechstronnego rozwoju;
3. tworzenie szans awansu przez wykształcenie;
4. Obecnie realizowana reforma edukacyjna nie do końca spełnia powyższe warunki i jest niewystarczająca. W istocie deprecjonuje ona młodzież wiejską, już w punkcie startu do dorosłego życia stawia ją w pozycji gorszej niż młodzież z dużych miast. Nikt nie może spokojnie przechodzić koło faktu, że tylko 2-3% młodzieży pochodzącej z gospodarstw rolnych dostaje się obecnie na studia wyższe. Sam ten fakt stanowi wielkie oskarżenie systemu społecznego, który go zrodził. Szkoła wiejska jest nie tylko miejscem pobierania wiedzy, ale także ośrodkiem życia kulturalnego. Opowiadamy się za natychmiastowym zaprzestaniem likwidacji szkół na obszarach wiejskich. Bez szkół tereny te będą podlegały dalszej cywilizacyjnej degradacji.

IV. Tworzenie dla ludności rolniczej i wiejskiej równych szans w zakresie korzystania z ochrony zdrowia:

1. utworzyć wydajny, sprawny system gromadzenia środków na ochronę zdrowia;
2. utworzyć system budżetowo-ubezpieczeniowo-partycypacyjny z wyraźnie określoną częścią kosztów pokrywanych przez budżet państwa, fundusze ubezpieczeniowe oraz pacjentów;
3. umiejscowić ubezpieczenie zdrowotne rolników w systemie KRUS na wzór innych krajów mających wydzielone systemy ubezpieczeń społecznych rolników. Dotacja do KRUS jest także formą społecznej rekompensaty za materialne upośledzenie rodzin chłopskich i udział dotacji w finansowaniu ubezpieczeń KRUS może maleć tylko odpowiednio do wzrostu dochodów rolniczych.

V. Tworzenie dla ludności rolniczej i wiejskiej równych szans w zakresie korzystania ze zdobyczy kultury:

1. Kultura jest dobrem ogólnonarodowym. Powinna chronić narodowe dziedzictwo kulturalne, pomnażać dobra kultury oraz zapewniać równe i powszechne z nich korzystanie;
2. Należy wspierać wszystkie wartościowe kierunki rozwoju kultury w obszarze profesjonalnym, ludowym i amatorskim. Chronić podstawy kultury narodowej, jej tradycyjnych i chrześcijańskich wartości;
3. Kultura w środowisku wiejskim musi być wspomagana środkami publicznymi, w tym także z udziałem samorządów lokalnych.

VI. Urzeczywistniania koncepcji zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich poprzez tworzenie warunków wielofunkcyjności, ładu przestrzennego, infrastruktury.

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich ma być realizowany poprzez tworzenie warunków wielofunkcyjności, ładu przestrzennego i rozwoju infrastruktury. Oznacza to przekształcanie tradycyjnych obszarów rolniczych w struktury o wielu funkcjach oraz kojarzenie produkcji rolniczej z innymi rodzajami aktywności gospodarczej na szczeblu gospodarstwa rolnego. Warunkiem kreacji wielofunkcyjności obszarów wiejskich jest dbanie o rozwój infrastruktury technicznej i społecznej, wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, rozwój agroturystyki i specjalistycznego doradztwa. Należy tworzyć warunki zachęcające inwestorów do lokowania swoich firm na obszarach wiejskich oraz kreujące przedsiębiorcze postawy rolników. Zrównoważony rozwój poprzez wielofunkcyjność obszarów wiejskich musi być finansowany w ramach programów przemian strukturalnych ze środków publicznych krajowych jak i UE. Jest on jednak integralną częścią polityki pro-dochodowej i propopytowej, w tym działań na rzecz wzrostu zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu, tak by możliwe było pokonanie bariery popytu na dobra i usługi oferowane przez firmy zlokalizowane na rynkach lokalnych nastawionych na obsługę miejscowej ludności.

VII. Zapewnienie samowystarczalności żywnościowej Polski.

Zapewnienie samowystarczalności żywnościowej Polski jest fundamentem bezpieczeństwa żywnościowego Narodu. Polska należy do tych krajów europejskich, które udzielają najmniej subwencji dla rolnictwa i gospodarki żywnościowej. Jest to jedna z przesłanek niekorzystnego dla ludności poziomu cen żywności ograniczającego nadmiernie popyt. Ustalenie minimum bezpieczeństwa żywnościowego i zasad osłony żywnościowej dla biedniejszych grup społeczeństwa powinno stanowić cel strategiczny polityki gospodarczej Polski.

VIII. Różnorodność rolnictwa i obszarów wiejskich podstawą rozwoju:

1. Polskie Stronnictwo Ludowe opowiada się za gospodarstwem rodzinnym jako podstawowym podmiotem w polskim rolnictwie. Nieuchronne procesy koncentracji ziemi i produkcji muszą bazować także na kryteriach społecznych, uwzględniać aktualne możliwości produkcyjne, dochodowe jak i techniczne gospodarstw rodzinnych;
2. Kurs na różnorodność i komplementarność na rynku globalnym, europejskim i krajowym (rozwój gospodarstw rolnych typu przedsiębiorstw oraz wspieranie gospodarstw rodzinnych (preferencje krajowe); rozwój technologii industrialnych w przypadku produktów masowych oraz rozwój technologii tradycyjnych i produktów niszowych, wszechstronna promocja polskiej żywności, rozwój agroturystyki, miejsca pracy na wsi w drobnym przemyśle, rzemiośle i usługach) – pełne uzyskanie potencjału produkcyjnego;
3. Regionalizacja rozwoju rolnictwa i wsi z uwzględnieniem różnych potencjałów i możliwości – przy zwiększaniu samorządności regionów;
4. Dostosowanie struktury produkcji także do potencjału produkcyjnego (ujemnie trzeba ocenić wypieranie chowu bydła i owiec przez trzodę chlewna i drób, gdyż powoduje to niewykorzystanie krajowej bazy paszowej na rzecz importu pasz).

IX. Konkurencyjność rolnictwa wymaga systemowego wsparcia:

1. Pełne spożytkowanie możliwości tworzonych przez Wspólną Politykę Rolną oraz działania na rzecz zmiany modelu WPR;
2. Zachowanie konkurencyjności polskiego rolnictwa wymaga jego silnego nasycenia postępowaniem technicznym, co będzie niemożliwe bez zaangażowania środków publicznych w jego stymulowanie i wdrażanie;
3. Wzmocnienie organizacyjne szkół rolniczych oraz tworzenie instytucji szkolących dla rolnictwa i obszarów wiejskich;
4. Tworzenie instytucji (rolniczych i wiejskich, rynkowych i biznesowych). Istotne jest, aby właścicielami struktur gospodarczych (spółdzielnie, grupy producentów, stowarzyszenia, rolnicze towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, giełdy rolne) byli rolnicy, co umożliwi im funkcjonowanie na rynku. Niezbędna jest również nowa ustawa o spółdzielniach rolniczych i grupach producentów oraz przekazanie kontroli nad rynkami hurtowymi producentom rolnym;
5. Wielofunkcyjność rolnictwa – gospodarstw rodzinnych (system płatności za funkcje tworzenie dóbr i usług publicznych);
6. Pozyskiwanie energii odnawialnych na rzecz rolnictwa.

POLITYKA ZAGRANICZNA I MIĘDZYNARODOWA POZYCJA POLSKI

Polskie Stronnictwo Ludowe deklaruje wolę większego zaangażowania w wyznaczanie głównych kierunków polskiej polityki zagranicznej oraz w jej realizację. Wiąże się to z nasilającymi się procesami współpracy międzynarodowej, rosnących współzależności, a przede wszystkim z członkostwem Polski w Unii Europejskiej. Ogromna dynamika i złożoność procesów globalnych, obejmujących różne sfery życia, od bezpieczeństwa międzynarodowego poprzez gospodarkę i finanse, handel międzynarodowy, naukę i kulturę oraz inne dziedziny, stwarza konieczność aktywnego uczestniczenia przez Polskę w tworzeniu ładu światowego i zapewnieniu naszemu krajowi godnego miejsca na arenie międzynarodowej na miarę doświadczeń i aspiracji Polaków.

W obszarze tym Polskie Stronnictwo Ludowe uważa za konieczne:

1. Kształtowanie polskiej polityki zagranicznej, aby respektowała ona polską rację stanu i interesy narodowe, w sposób odpowiedzialny wiązała je z interesami i racjami naszych partnerów i sojuszników z Unii Europejskiej i Sojuszu Północnoatlantyckiego. Polska polityka zagraniczna powinna zabezpieczać suwerenność i bezpieczeństwo zewnętrzne kraju, tworzyć korzystne warunki dla długofalowego rozwoju Polski, wiążąc sojusze i współpracę międzynarodową z właściwym wykorzystaniem potencjału wewnętrznego kraju i kreatywnych zdolności narodu;
2. Uznając priorytet narodowego bezpieczeństwa Rzeczypospolitej i opierając go przede wszystkim o własny potencjał polityczno – doktrynalny, ekonomiczny i wojskowy, podkreślamy jednocześnie ogromne znaczenie naszego członkostwa w Sojuszu Północnoatlantyckim dla bezpieczeństwa Polski, utrzymania stabilizacji w Europie i na świecie. Opowiadamy się za tym, by dokonująca się transformacja NATO, której Polska jest ważnym ogniwem, obejmująca dalsze rozszerzenie się Sojuszu, sprzyjała zdolności obronnych NATO pozwoliła na zachowanie przez Sojusz roli regulatora stosunków transatlantyckich, nie naruszała również podstawowej funkcji NATO, jaka jest funkcja zbiorowej obrony;
3. Uznajemy rosnącą wagę i znaczenie dla polski sojuszniczych więzi ze Stanami Zjednoczonymi. Jesteśmy przekonani, że Stany Zjednoczone, jako mocarstwo globalne ponoszące największą odpowiedzialność za bezpieczeństwo międzynarodowe, powinny trwale pozostać w Europie, wnosząc decydujący wkład - również poprzez przywództwo w Sojuszu Północnoatlantyckim – w bezpieczeństwo euroatlantyckie. Równocześnie jednak opowiadamy się za tym, aby stosunki między Europą i Ameryką, w ramach stosunków transatlantyckich, kształtowane było w oparciu o zasady partnerstwa i wzajemnego szacunku, wykluczając tym samym jakiegokolwiek tendencje hegemonistyczne. W naszych stosunkach z globalnym mocarstwem amerykańskim powinniśmy dążyć do bardziej precyzyjnego określenia sfery wzajemnych interesów, tworząc bardziej równoprawne zasady ich rozwoju, w oparciu o nowy układ dwustronny, odzwierciedlający nową fazę i nową jakość w tych relacjach;
4. Nasze członkostwo w Unii Europejskiej i związane z tym możliwości cywilizacyjnego, gospodarczego i społeczno – kulturowego rozwoju, jest priorytetem polskiej polityki zagranicznej, wpływając w sposób decydujący także na wszystkie aspekty polityki wewnętrznej. W zintegrowanej na zasadach wspólnotowych Europie do szczególnych wymogów aktywności Polski wobec członków wspólnoty i innych państw należeć będą: dbanie o rzeczowość i równoprawność przebiegu procesu integracyjnego w praktyce wszystkich instytucji Unii Europejskiej oraz wszystkich jej członków, konsekwentne wykorzystywanie szans wspólnej polityki rolnej dla maksymalizacji korzyści najliczniejszej ze wszystkich państw członkowskich grup polskich rolników, otwarte i dynamiczne rozwijanie lobbingu polskiego w instytucjach i agendach Unii Europejskiej, zgodnie z możliwościami prawa wspólnotowego, racjonalne upowszechnianie idei wspólnotowości w kraju oraz rządowe wspomaganie tworzenia instytucji funkcjonujących w ramach jednolitego rynku, zwłaszcza grup producenckich, spółdzielni rolniczych i przedsiębiorstw regionalnych, promocja żywności rodzimej i kuchni regionalnej, ochrona tradycji i tożsamości

kultury narodowej, w tym kultury i sztuki ludowej, w imię kultywowania wielości kultur w Europie oraz budowy zrozumienia i zaufania wzajemnego społeczeństw państw członkowskich. Sprawom tym poświęcamy wiele miejsca w naszym programie i do zadań tych odnosimy się odrębnie i szczegółowo. Należy jednak podnieść, odnosząc się do nadrzędnych celów, że członkostwo w Unii Europejskiej powinno przynieść Polsce większą stabilizację warunków bezpieczeństwa i rozwoju, także w aspekcie zewnętrznym jak i wewnętrznym. Będziemy więc dążyć do jak najszybszego włączenia Polski do Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa UE oraz polityki w zakresie Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych, w tym konwencji z Schengen;

5. PSL będzie dążyć do tego, aby Polska włączyła się aktywnie w realizację Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (EPBiO), zwracając jednocześnie uwagę na to, czy stanowisko Polski tak oddziaływało na tę politykę, by była ona kształtowana w pełnej współpracy z Sojuszem Północnoatlantyckim, a nie w konsekwencji lub – tym bardziej – w opozycji do NATO. W tym zakresie uznajemy za niezbędną intensyfikację rozmów i konsultacji, a także współpracy między NATO i UE oraz między krajami europejskimi a Stanami Zjednoczonymi, mając na względzie również zacieranie różnic i podziałów zaszłych w wyniku kryzysu irackiego. Uważamy jednocześnie, że warunki polskiego zaangażowania w koalicje „chętnych i zdolnych”, w ramach NATO i dwustronnych stosunków z USA, powinny uwzględniać także realia i opinie sojuszników europejskich. Polska powinna dążyć do tego, aby UE nie przekształcała się w integrację państw o „różnych prędkościach”, nie wahając się przed możliwością blokowania tego typu inicjatyw. W przypadku zaś przyjęcia, w ramach traktatu konstytucyjnego UE możliwości tzw. wzmocnionej współpracy strukturalnej, np. w zakresie EPBiO, dążyć do tego, by nie znaleźć się poza nawiasem takiej współpracy;
6. Nasze członkostwo w UE powinno służyć budowie międzynarodowej pozycji Polski, wyrównywaniu – poprzez stosowanie zasad subsydiarności i spójności – różnic rozwojowych wszystkich obszarów Wspólnoty. Powinno również budować przyjaźń, zaufanie i służyć pojednaniu narodowemu. Dotyczy to przede wszystkim stosunków Polski z Niemcami. Stosunki te, w ramach zjednoczonej Europy, mają szansę przejść podobną ewolucję, jaka była udziałem Francji i Niemiec u zarania integracji europejskiej. Warunkiem tego jest odpowiedzialność niemieckich polityków i mądra postawa rządu, który powinien uświadomić szkodliwość prób wykorzystywania struktur unijnych do wysuwania przez Niemców roszczeń odszkodowawczych za straty, które Niemcy ponieśli w wyniku decyzji zwycięskich mocarstw o masowych wysiedleniach ludności niemieckiej z obszarów przyznanych Polsce, na co Polska jako ofiara wojny, nie miała wpływu. Dotyczy to także prób zrelatywizowania win i przedstawiania Niemców jako ofiary wojny, bez uwzględniania całości win i odpowiedzialności Niemiec za II wojnę światową, czemu służyć ma inicjatywa budowy w Berlinie tzw. Centrum Przeciwno Wysiedleniom. PSL będzie się przeciwstawił takiej krótkowzrocznej i niemądrej polityce;
7. Jednym z celów naszego członkostwa w UE powinno być kształtowanie (lub posiadanie znacznego wpływu) polityki wschodniej Unii Europejskiej (tzw. wschodniego wymiaru). Chodzi przede wszystkim o politykę wobec Rosji, ale na zasadzie równoprawnej, pozwalającej na korzystanie przez Polskę ze wszystkich tych prerogatyw i korzyści, które dotychczasowe kraje UE posiadały w handlu z Rosją, przy jednoczesnym wykorzystaniu dotychczasowego dorobku współpracy polsko – rosyjskiej, szczególnie w zakresie rynku rolnego. Niezbędna jest w tym kontekście dalsza i znaczna dywersyfikacja zaopatrzenia Polskę w źródła energii zwłaszcza w gaz, a tym samym znaczna redukcja uzależnienia od rosyjskiego dostawcy;
8. PSL będzie wspierać działania Polski na rzecz umacniania i wzbogacania współpracy regionalnej, w ramach a także poza strukturami UE, takich jak Grupa Wyszehradzka, CEFTA, Inicjatywa Środkowo – Europejska, Rada Morza Bałtyckiego – oraz innymi krajami, sąsiadami Polski, w celu przezwyciężenia historycznych podziałów i tworzenia warunków do wszechstronnej współpracy;
9. Działając w warunkach globalizacji, która swój najpełniejszy wymiar znajdzie w gospodarce, masowej informacji (Internet) a także przepływach kultury masowej, będziemy dążyć do tego, by polska polityka zagraniczna – i państwo jako takie – także poprzez możliwości jakie w warunkach globalizacji daje członkostwo w UE, potęgowała możliwości z tego wynikające, ograniczając jednocześnie wpływ aspektów negatywnych, takich jak zagrożenia terroryzmem, zagrożenia dla bezpieczeństwa kulturowego Polski, czy wpływ i przenikanie międzynarodowych grup przestępczych.

10. W realizacji polityki zagranicznej pragniemy zapewnić niezbędne, skuteczne wsparcie dla Polaków żyjących za granicą, rozwijać ich kontakty z Ojczyzną, współdziałać w kształtowaniu międzynarodowej pozycji Polski. PSL będzie współdziałać z organizacjami i środowiskami polonijnymi na całym świecie, dla utrzymania więzi z Macierzą, realizacji aspiracji Polonii oraz prowadzenia wzajemnie korzystnej współpracy, w tym inwestycji zagranicznych w Polsce.
11. Zgodnie z podpisanymi konwencjami i umowami międzynarodowymi, działając także poprzez członkostwo w Radzie Europy i Unii Europejskiej, Polska stwarza mniejszościom narodowym, żyjącym w naszym kraju, warunki wszechstronnego rozwoju i pielęgnacji własnych wartości językowych i kulturowych. Zwracamy jednak uwagę, że podstawą wszystkich porozumień w tym zakresie jest zasada równości partnerów i wzajemność.
12. Poza uczestnictwem w realizacji polityki zagranicznej na płaszczyźnie państwowej, PSL będzie rozwijać współpracę z partiami ludowymi (w ramach tzw. międzynarodówki partii ludowych), chłopskimi, centrowymi, wzajemnego zbliżania przedstawicieli grup społecznych i rozwijania społecznej polityki zagranicznej.
13. PSL jest rzecznikiem polityki ponadpartyjnej, opartej na pluralizmie politycznym, respektującej rację stanu i poszukiwanie kompromisu służącego interesom państw w stosunkach zewnętrznych.

ZAKOŃCZENIE

Polskie Stronnictwo Ludowe dąży do umocnienia wewnętrznego i buduje swoją siłę na scenie politycznej, by skutecznie realizować swą wizję zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego wszystkich obywateli. Chcemy - kontynuując tradycje wszystkich pokoleń ludowców działać na rzecz Polski sprawiedliwej, silnej gospodarczo i społecznie. Dążymy do budowania jej znaczenia wewnętrznego i w kontaktach międzynarodowych oraz jej awansu cywilizacyjnego. Przede wszystkim zabiegamy o zapewnienie warunków do godnego i aktywnego życia mieszkańcom wsi i małych miast, aby przeciwstawić się tym wszystkim zagrożeniom, jakie niesie ludzkości globalizacja i liberalizm. Apelujemy do wszystkich członków Polskiego Stronnictwa Ludowego, do wszystkich ludzi dobrej woli o propagowanie naszego programu dla dobra Polski i Polaków.

SPIS TREŚCI:

Wstęp

1. Ocena okresu transformacji systemowej.
2. Wyrównywanie szans.
3. Państwo i prawo.
4. Społeczności lokalne i regionalne rzeczywistym podmiotem rozwoju.
5. Państwo aktywne w gospodarce.
6. Wieś i rolnictwo.
7. Polityka zagraniczna i międzynarodowa Polski.

Zakończenie